

UOT. xung

T.X.XOLMIRZAYEV

URDU TILI

O'quv qo'llanma
(3-kurs uchun)

Toshkent -- 2009

809.11

X-72

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OILY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK INSTITUTI

T.X.XOLMIRZAYEV

URDU TILI

O'quv qo'llanma
(3-kurs uchun)

Mazkur o'uv qo'llanma urdu tilini asosiy sharq tili sifatida o'rganayotganlar uchun mo'ljallangan bo'lib, morfologiya masalalarini o'z ichiga oladi. 3-kurs 1-semestrda fe'ning kategorial va nokategorial shakllari asoslari o'qitiladi. Asosiy urg'u kauzativ fe'llar, fe'l nisbatlari va uning yasalish usullariga beriladi.

Mas'ul muharrir:

*Abdurahmonova M.H. «Janubiy Osiyo tillari» kafedrasida
dotsenti, filologiya fanlari nomzodi*

Tuzuvchi:

Xolmirzayev T.X. filologiya fanlari doktori, dotsent

Taqrizchilar:

Obidov B. Beruniy nomli sharqshunoslik ilmiy tadqiqot instituti
katta ilmiy xodimi, tarix fanlari nomzodi;

*Nurmatov S.S. «Janubiy Osiyo tillari» kafedrasida
katta o'qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi*

Toshkent davlat sharqshunoslik institutining O'quv – uslubiy kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan. (Bayonnoma№1. 13.11.2009)

KIRISH

O'quv qo'llanmada yoritilgan mavzular sirasiga asosan harakatning nutq momentiga munosabatini ko'rsatish xususiyatiga ko'ra fe'ning zamon formalari, uning mayl, zamon va shaxs-son formalarida o'zgarishi, fe'ning kategorial va funksional formalari, harakat bilan sub'ekt orasidagi aloqaning voqelikka munosabatini ko'rsatuvchi mayl kategoriyasi va ularga xos ma'nolarning ifodalanishi kiradi.

Shuningdek, fe'ning infinit formalari – ravishdosh, sifatdosh va ularning murakkab shakllarining yasalishi masalalari o'rganiladi.

Til taraqqiyoti prosessida uning leksikasi, grammatik qurilishi va boshqa sohalarida bo'lgani kabi so'z yasalishi sohasida yuz bergan o'zgarishlar ham alohida ko'rib chiqiladi

1-mavzu
URDU TILINING LUG'AT TARKIBI

Darsning o'quv maqsadi: tatsama, tadbha va fors va arab tillaridan kirgan so'zlar haqida tushuncha hosil qilish

Reja:

1. Tub hindiy so'zlari.
2. Fors, arab, yevropa tillari so'zlari.

Tayanch iboralar:

Tatsama, tadbxava, deshiya, videshi.

Mavzu bayoni:

Urdu tili lug'at tarkibi kelib chiqishi jihatidan 2 ta katta guruhga bo'inadi: 1. Tub hind so'zlari. 2. Chet tili so'zlari.

Birinchi guruh so'zlari o'z navbatida 3 ta guruhga bo'linadi:

A) Tadbxava - bu aslida sanskrit tilidan chiqqan so'zlaridir. Ular qadimiy davrdan to hozirgacha bo'lgan fonetik va semantik rivojlanishini o'tab kelganlar.

B) Tatsama - urdu tiliga sanskrit tilidan hech qanday o'zgarishsiz kirgan so'zlar.

C) Deshya - Hindistonning hind-oriy tillariga mansub boimagan (dravid, munda) tillaridan kirgan so'zlar. Bu kabi so'zlar kam. Sanskrit so'zlari urdu tili lug'atini asosiy qismini tashkil etadi.

Tatsama so'zlari yangi va eski so'zlarga bo'linadi.

Eski tatsama - bu sanskrit tili so'zlari bo'lib, eski yoki yangi ma'nolarda ishlatilishi mumkin.

Yangi tatsama - bular sanskrit lug'ati va so'z yasovchi qo'shimchalari asosida yasalgan so'zlar. Lekin bunday so'zlar hindi tilidan urduga tayyorligicha olinganlar. Ular urdu tilining asosiy lug'at qismining juda ham kam miqdorini tashkil qiladi.

Fors tili - so'zlari o'zlashtirilgan so'zlar ichida katta o'rinni egallaydi. Ular urdu tiliga ikki hil yo'l bilan:

1. mahalliy aholining ushbu til sohiblari - bilan bevosita aloqasi tufayli; 2. sa'nat, adabiyot, fan, din qo'shni maktablar orqali.

Masalan: *Aabadi* - aholi; *Zamin* - yer; *Namak* - tuz; *Do 'st* - do'st.

Turk tili- so'zlari so'zlashuv orqali o'zlashtirilgan ularning soni kam.

Masalan: *Keychi* - qaychi; *Chaku* - pichoq; *To'p* - pushka; *Kuli* - yuk tashuvchi.

Arab tili - so'zlari fors va turk tillar orqali kirgan so'zlar:

Masalan: *asar* - ta'sir, *ijazat* - ruxsat, *masjid* - machit.

Portugal va fransuz tillari so'zlari XVI-XVII asrlarda so'zlashuv natijasida urdu tiliga kirib kelgan:

Masalan: *Almari* - shkaf; *Girja* - cherkov (portugal); *Kartus* - patron; *Kupan* - kupon (fransuz).

Ingliz tili - so'zlari XVI asr boshlarida kirib kela boshlagan:

Masalan: *Afsar* - ofiser; *Teknoloji* - texnika; *Fekalti* - fakultet.

Rus tili lugati ingliz tili orqali kirgan bo'lib, kalka yoi bilan kirgan:

Masalan: *Aram ghar* — dam olish uyi; *Panch varshiy yojna* — besh yillik reja; *Sanskriti bhavan* - madaniyat saroyi va h.k.z.

Bunday yuzlab so'zlar hozirgi Hindiston urdusida ko'p uchraydi. Ularning urdu tili tog'ridan to'g'ri hindiydan oladi va bu jarayon Hindiston urdusining (Pokistonga nisbatan) farqlantiruvchi belgisiga aylanib bormoqda.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Tatsama so'zlari qanday yasaladi?
2. Tadbxava so'zlari qanday yasaladi?
3. Videshi so'zlari deb qanday so'zlarga aytiladi?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. -T., 2009.
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004.
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985.
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. -T., 1992.
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. -M., 2001.

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com.
2. www.urdustan.com.

2-mavzu URDU TILIDA SO'Z YASASH

Darsning o'quv maqsadi: qo'shma so'z yasash usullari haqida ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Turli so'z turkumlaridan qo'shma so'z yasash.
2. Teng bog'langan so'zlar.
3. Tobe (ergashtiruvchi) so'zlar.

Tayanch iboralar:

Ot, sifat, sifatdosh, son, olmosh, fe'l, o'zak.

Mavzu bayoni:

Otlardan so'z yasash usullari orasida eng ko'p so'z qo'shish usuli tarqalgan. Qo'shma otlar urdu tilida quyidagicha yasaladi:

1. Ot + ot:
khel-ku:d, xarido-farox - savdo sotiq,
xurdo-nosh - oziq-ovqat
2. Ot + sifat:
Ghursavar - chavandoz,
(*ghur* - *ghora* ot + *savar* - o'tirgan);
Munhkala — uyat (*manhyuz* + *kala* qora).
3. Ot + sodda tugal sifatdosh:
Bhikhmanga - gadoy (*bhikh* - sadaqa + *manga* so'rgan);
Patharphora - tosh kesar - (*pathar*- tosh *phora* - sindirgan);
4. Sifat + ot: *xu:bsu:rat* - chiroyli;
badbu: - sassiq;
5. Son + ot:
Do peher - tush payti, (*do* - ikki + *peher* kunning 8-chi boiagi)
tikona - uchburchak
6. Son + sifat (otdan yasalgan) dan:
Shishma:hi: - yarim yillik (*shish* - olti + *mahi* < - oy).
7. Olmosh + otdan:
xu:dkushi: o'z joniga qasd qilish).
8. Fe'l o'zaklarini qo'shish bilan:
Dekh-bha:l - qarash, kuzatish (*dekhna* -*bhalna* - kuzatmoq,

qarab turmoq).

9. Sodda tugal sifatdoshlarni qo'shish bilan:
Kaha-suna tortishuv, janjal (*kaha* - aytilgan + *suna* tinglangan).
10. Sifa:t – sifat
likha:-parhna: - o'qigan, *sovodli,*
paka:-paka:ya: - pishgan,yetilgan.
Qo'shma so'zlar yasashda 2 xil usul uchraydi:
a) bog'langan
b) ergashgan

Boglangan so'zlar ikki otni qo'shish bilan yoki *o* unlisi yordamida yasaladi. Bunday so'zlar yangi umumiy tushunchani ifodalaydi.

Masalan: *a:bo-hava:* - ob-havo (*aab* - suv + *hava* - havo).
Sukh-cheyn - tinchlik (*sukh* - baxt + *cheyn* - tinchlik).
Naokar - *chakar* - xizmatkorlar (*nokar* -xizmatkor + *chakar* xizmatkor).

Ergashgan so'zlar 2 ga bo'linadi:

Birinchi xil ergashgan so'zlarda uning komponentlari o'rtasida to'ldiruvchilik munosabati mavjud bo'ldi. Birinchi komponent ot, ikkinchi komponent - ot, sifat, fe'l, o'zagi, sodda tugal sifatdoshdan iborat boiadi:

Mehmainsava:zi: jangba:z - urush olovini yoquvchi;
Makhichus -qurumsoq, xasis (*makhi* - pashsha + *chus* < *chusna* ~ so'rmoq).

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Boglangan otlar qanday yasaladi?
2. Ergashgan otlar qanday yasaladi?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan taxlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

3-mavzu

Morfologik usulda so'z yasash

Darsning o'quv maqsadi: suffiks va affiks orqali so'z yasash usullarini tushuntirish

Reja:

1. So'z yasash yo'llari.
2. Morfologik usulda so'z yasash.

Tayanch iboralar:

Morfologik usul, morfologo-sintaktik usul, sintaktik usul, leksiko-sintaktik usul, leksiko-semantik usul.

Mavzu bayoni:

So'z yasashning morfologik usuli

Morfologik usul keng tarqalgan bo'lib, quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Suffiks qo'shish bilan:

a) so'z-o'zakka o'zgarishsiz qo'shish bilan: *ta:qat* - kuch, *ta:qatvar* - kuchli;

samajhda:r — aqlli, *intiha* — *intiha: pasand*

b) so'z-o'zakdagi unlilarni o'zgartirish bilan:

c) *Larka* - (bola) - *larakpan* -bolalik;

d) *di:va:napan* - devonalik;

e) *Khel*- o'yin, *khila:ri* - o'yinchi.

2. Old qo'shimchalar qo'shish bilan:

Ghar - uy, *beghar* - uysiz;

Jan - bilish, *anja:n* - bilimsiz;

3. Aralash: suffiks va prefiks qo'shish bilan:

Sharm - hayo - *besharm* - hayosizlik;

Gheyrhathiya:rbandi: - qurolsizlanish,

amn - tinchlik -*puramn* - tinchlik yo'li bilan;

hamvaju:diyat - tinch-totuv yashash

4. Ichki fleksiya - so'z o'zakda unlilar (yoki undoshlarning) o'zgarishi. Bu ko'proq o'timsiz fe'llardan yasalgan o'timli fe'llar kiradi:

Bantna: - bo'linmoq, *ba:ntna*: - bo'lmoq.

Phirna: - aylanmoq, *pherna* - aylantirmoq

Bhigna - ivimoq, *bhigona* - ivitmoq

Tu:tna: sinmoq — *to'rna*: - sindirmoq

5. Kalka usuli. Bunda chet tilidagi so'z birikmasini, urduga so'zma-so'z tarjima qilinadi. Hozirgi paytda bunday usulga ingliz tili asos bo'lmoqda.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Morfologik usul bilan so'zlar qanday yasaladi?
2. Ichki fleksiya nima?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

4-mavzu MORFOLOGIK-SINTAKTIK USUL

Darsning o'quv maqsadi: so'z qo'shish va so'z turkumlarining otlashuvi haqida ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. So'z qo'shish xususiyatlari.
2. Ot, infmitiv va h.k.z. larning otlashuvi.
3. Adverbializatsiya.
4. Alliteratsiya
5. Konversiya.

Tayanch iboralar:

Adverbializatsiya, alliteratsiya, konversiya, otlashuv, infmitiv.

Mavzu bayoni:

1. So'z qo'shish - qo'shma so'zning komponentlari ma'lum bir grammatik bogiiqlikda bo'ladi. Ular o'rtasida to'ldiruvchi va aniqlovchi munosabatlari mavjud bo'ladi.

Masalan: *Bijli ghar* - elektrostansiya (*bijli* - elektr + *ghar* - uy); *Xansmukh* - quvnoq (*xans* - kulgi + *mukh* - yuz).

2. Sifat, infmitiv, sifatdosh va boshqa so'z birikmalarini otlashtirish bilan.

Masalan: *Dhani* - boy (sifat) - boy (ot);

Aana - kelmoq, kelish,

Ra:hchalta -yoiovchi (ra:h - yo'1 + *chalta* -ketayotgan)

3. Turli xil so'z turkumlarini vositali kelishik shakllariga aylantirish -advebializatsiya usuli bilan:

a) otlarni: *aage* - oldinda, ro'parada (*aaga* - old qism, old dan yasalgan);'

b) sifatlarni: *dhire* - sekin (*dhira* - sekin).

c) sonlarni: *pehle* - avval (*pehla* - birinchi) (s).

d) olmoshlarni: *veyse* - shunday shunaqa (ravish), (*veysa* - shunday, shunaqa (olmosh).

3. Alliteratsiya - juft so'zlarning birinchi tovushini yoki oxiri bo'gindagi tovushning o'rni o'zgartirish yo'li bilan yangi so'z yasaladi.

Masalan: *kha:na-pi:na:* - osh-ovqat (*khana* - ovqat); *aamna-samna* - uchrashuv (*samna* - old qism);

daora - *daori*: shoshilish (*dorna* - chopmoq);

bichonbich -qoq o'rtasida *ibich* - o'rta);

cha:y - *va:y*

5. Konversiya - ot va sifatdosh hech qanday qo'shimchasiz fe'l yasash:

Sara:hna - 1. Maqtov, 2. Maqtamoq

Kha:na: - 1. ovqat; 2 yemoq *Rona-* 1. Yig'i; 2. Yig'lamoq

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Morfologik usul bilan so'zlar qanday yasaladi?
2. Ichki fleksiya nima?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

5-mavzu

SO'Z YASASHNING SINTAKTIK USULI

Darsning o'quv maqsadi: So'z yasashning sintaktik usuli haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Sinonimlar orqali so'z yasash.
2. Antonimlar orqali so'z yasash.

Tayanch iboarlari:

o'zak, sinonim, antonim.

Mavzu bayoni:

So'z yasashning bu usuli ya'ni ikkita so'zning teng huquqli bo'lishiga aytiladi:

lara:i -jhagra: - janjal,
milna: julna: - uchrashish.

Bunday juft so'zlarda fonetik o'zgarish bo'lmaydi va bir biriga bog'liq bo'lmaydi, umuman boshqa leksik-grammatik so'z yasamaydi. Ular 2 xil usul bilan yasaladi:

1. Ma'no jihatdan yaqin yoki teng bo'lgan (sinonim) so'zlarni qo'shish bilan:
So'ch-vichar - chuqur o'ylab ko'rish *so'ch* - o'ylab ko'rish + *vichar* - fikr, mulohaza),
ma:n-ba:p - ota-ona
2. Qarama-qarshi ma'nodagi (antonim) so'zlarni qo'shish bilan:
Kamo-besh - deyarli, taxminan;
Din-rat - kechayu-kunduz (*din* - kun - *rat* - tun).
Sava:l-java:b;
lena:-dena;

Ajkal — hozirgi paytda (*aj* — bugun - *kal* — erta).

Bunday juft so'zlarning ma'nosi ularning tarkibiga kirgan so'z bilan kelib chiqadi albatta. Lekin ma'no kengroq bo'lib abstract yoki umumiyashtirilgan tushunchani ifodalaydi.

Masalan, *zindagi:ka: uta:r-charha:ni* (yoki *nashebo-fara:z* - hayot tashvishlari, deb tarjima qilinsa to'g'ri bo'ladi.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Morfologik usul bilan so'zlar qanday yasaladi?
2. Ichki fleksiya nima?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

6-mavzu

LEKSIK-SEMANTIK VA LEKSIK-SINTAKTIK USUL

Darsning o'quv maqsadi: leksik-semantik va leksik-sintaktik usul haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Leksik-sintaktik usul.
2. Leksik-semantik usul.

Tayanch iboralar:

Ravish, eskirgan so'zlar, ot, takrorlash, sifat, olmosh, fe'l.

Mavzu bayoni:

Leksik-semantik usul — bu turli so'z turkumlariga oid so'zlarni qo'shish bilan yasalgan leksik so'zlardir. Bu usul bilan odatda ravishlar yasaladi:

Din ko - kunduz kuni,
ek bar - bir marotaba,
ek ek karke - birma - bir.

Leksik-semantik usul - bu eskirgan so'zlarni yangi ma'noni ifodalashidir:

Masalan: *Javan* - yosh, yosh yigit - "askar" ma'nosida;

ta:qat (kuch) - kuchli davlat;

Yany bu usul bilan turli so'z turkumlaridan ravishlar yasaladi:

1. Ot va ularni takrorlash orqali:

Subah erta-ertalab (ot. r.);

Jaldi - tez-tezlik, tez;

Roz kun - ro'z ro'z.

1. Sifatlar orqali:

2. *Achchha* - yaxshi (s. r.);

3. *saf*- toza (s. r.).

4. Olmosh - sifatlar orqali:

5. *Eysa* (olmosh, ravish) - shunday, shunaqa.

6. Fe'llar (ravishdoshlar) yordamida:

7. *Milkar* - birgalikda;

8. *Janbujhkar* - ongli ravishda, ataylab

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Morfologik usul bilan so'zlar qanday yasaladi?

2. Ichki fleksiya nima?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.

2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

7-mavzu**SIFAT YASASH**

Darsning o'quv maqsadi: sifat yasash haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Morfologik usul bilan sifat yasash.
2. Morfologik-sintaktik usul bilan sifat yasash.

Tayanch iboralar:

Sifat, ot, sodda tugal sifatdosh, sodda notugal sifatdosh, son, fe'l.

Mavzu bayoni:

Urdu tilida morfologik usul bilan sifat yasash keng tarqalgan. *Jangli* - So'z qo'shish usuli (morfologo-sintaktik usul) ko'p qo'lanadi.

Qo'shma sifatlar quyidagicha yasaladi:

1. ot + otdan: *munh* - *chor* - tortinchoq, uyatchan (*munh* yuz + *chor* o'g'ri);

munh zor - mahmadona (*munh* - yuz, og'iz + *zor* - kuch).

2. ot + sifatdan: *munhband*- yopiq (*munh* - og'iz, teshik + *band*-yopiq).

3. ot + sodda notugal sifatdoshdan: *dudhpi:ta* - emizikli (*dudh* - sut + *pi:ta* - ichuvchi).

4. ot + sodda tugal sifatdoshdan:
Kamartu:ta: - bukir (*kamar* - bel + *tu:tna* -sinmoq).
5. ot + fe'l o'zagidan: *kamartor* - qiyin, kuchli (*kamar* - bel + *tor* < *torna* - sindirmoq).
6. sifat + otdan: *kamumr* - kichik yoshdagi (*kam* - kam + *umr* - yosh).
7. sifat + sifat: *saf-suthra* ~ top-toza (*saf*- toza + *suthra* - toza).
8. son + ot: *tipahiya* - uch g'ildirakli (*tin* - uch + *pahiya* - g'ildirak).
9. son + sifat (otdan yasalgan): *doarhi* - ikki ma'noli (*do* - ikki + *arhi* < *arth*- ma'no).
10. fe'l o'zagi + ot: *hansmukh* — quvnoq (*xans* < *xansna* — kulmoq + *mukh* —yuz).
- Bu usulda tub hind suffikslaridan tashqari fors elementlaridan ham keng foydalaniladi:
 angez, ba:z, doz, parast, ya:fta, pazi:r, shuda va h.z.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Morfologik usul bilan so'zlar qanday yasaladi?
2. Ichki fleksiya nima?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

3. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
4. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan tahlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

8-mavzu SHAXS NOMINI YASOVCHI SUFFIKSLAR

Darsning o'quv maqsadi: shaxs nomini yasovchi suffikslar haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Muzakkar jinsdagi shaxslarning nomlari.
2. Muannas jinsdagi shaxslarning nomlari.

Tayanch iboralar:

Sifat, ot, sodda tugal sifatdosh, sodda notugal sifatdosh, son, fe'l.

Mavzu bayoni:

1. Shaxslarning nomini yasovchi suffikslar 2 ga bo'linadi:

a. muj. roddagi shaxslarning nomlari.

jens. roddagi shaxslarning nomlari.

Muj. roddagi shaxslarning nomlari quyidagi suffikslar bilan yasaladi: *ak, akkar, aak, aaka, aaki, iya, i, uaa(va), u, era, aiya, aai, kar, gar, gat, chi, dar, ban, vala, xar.*

So'z suffikslar: *kari, khor, gya, pati, parast, baj, vasi, vid, shaax, vetta* va h.k.z.

Jens. roddagi shaxslarning nomlari quyidagicha yasaladi: *aa, aain, aaini, ika, in, iya, i, ni, eli, mail.*

2. Hayvonlarning nomini yasovchi suffikslar: m. roddagi: *aa - bhera* j. roddagi: *in, iya, i, ni - badhin, kutiya.*

3. Predmetlarning nomini yasovchi suffikslar: *an, aa, u, na, ni, aora, yal, dan, dani, vai, vari, agar, malya, shala, khana, gah, istan, stan, abad.*

4. Mavhum tushunchalarni yasovchi suffikslar: *an, aan, at, ti, aai, aao, aavt, aaxt, auti, ni, aai, aayt, la, na, pan.*

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Muj. roddagi otlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?
2. Jens. roddagi otlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?
3. Mavhum tushunchalarni ifodalovchi so'zlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?

4. Predmetlar nomlarini bildiruvchi so'zlar qanday suffikslar yordamidan yasaladi?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan taxlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

9-mavzu

SIFAT YASOVCHI SUFFIKSLAR

Darsning o'quv maqsadi: sifat yasovchi suffikslar haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Sifat yasovchi suffikslar.
2. Sifat yasovchi prefikslar.

Tayanch iboralar:

Suffiks, prefiks, sifat, so'z-suffiks.

Mavzu bayoni:

Sifat yasovchi suffikslarga qo'yidagilar kiradi: *aa, aau, aalu, u, ik, iya, i, iya, il, iila, ail, la, mota, dar, nar, may, man, van, shaali, var, vaar, vala, sar.*

So'z suffikslar: *aatmak, kar, karak, kari, gat, janak, dayak, dayi,*

prad, parast, pasand, purn, band, baz, mar, viradhi, shil, suchak.

Sifat yasovchi prefikslar quyidagilar: *a, an, ati, anu, ap, abhi, av, ku, dur, dush, duh, na, ni, nir, nish, nil, pra, be, la, sa, su.*

So'z suffikslar: *antar, antyu, ardh, adh, geyr, nana, yatha, sah, sarv.*

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Muj. roddagi otlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?
2. Jens. roddagi otlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?
3. Mavhum tushunchalarni ifodalovchi so'zlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?
4. Predmetlar nomlarini bildiruvchi so'zlar qanday suffikslar yordamida yasaladi?

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Mavzuni ona tili materiallariga qiyoslab o'rganib chiqing.
2. Berilgan matn leksikasini mavzu yuzasidan taxlil qiling

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

10-mavzu

Urduda forscha va arabcha ko'plik sonining yasalishi

Darsning o'quv maqsadi: Urduda forscha va arabcha ko'plik sonining yasalishi haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Fors tilidagi ko'plik sonining urdudagi o'rni
2. Urduda arab ko'plik sinining turlari va ularning ahamiyati
3. Ko'plik sondagi so'zlarni urdu grammatikasida moslanishi
4. Yangi so'zlar yasashida ulardan foydalanishi

Tayanch iboralar: ko'plik son tushunchasi, forsiy tili, arab tili, ikkilik soni, tog'ri ko'plik, siniq ko'plik

Mavzu bayoni :

Fors, arab tillarining urduga ta'siri va uning rishojlanishiga qo'shgan hissasi juda katta bo'lgan. Asosan, bu jarayon urduning so'z qatlamida yorqin namoyon bo'ladi.

1. Fors tilidan kirgan ko'plik soni urduda ikkita suffikslar yordamida hosil qilinadi. Suffiks *a:n* (va uning varianti *ga:n*) jonzotlarni anglatuvchi otlarning ketiga qo'shiladi:

Mehma:n - mehma:na:n (mehmonlar),

sha:gird- sha:girda:n (shogirdlar);

axba:rfarasha:n (gazeta sotuvchilar),

ada:ka:ra:n (artistlar).

o'hdedair (mansabdor) arab so'ziga fors qo'shimcha *da:r* bilan yasalgan. Undan *mansabdorlar* so'zi tuzilgan *ohdeda:ra:n*.

Uning *ga:n* varianti *ha:e havva:z* bilan tugaydigan so'zlarga qo'shiladi:

Ba:shinda - (aholi) *ba:shindaga:n* (yashovchilar);

seylaibzada -seyla:bzadaga:n (suv toshqinidan zarar ko'rganlar),
halaikshuda -hala:k - shudaga:n (haloq bo'lganlar)

Agarda birlikda so'z oxirida cho'ziq *a:* bo'lsa, unda bu suffiks *ya:n* ga aylanadi.

da:na: (dono) - *da:na:ya:n* (aqilliy kishilar),

gada: - *gadaya:n* (gadoylar).

Lekin bunday so'zlar juda kam uchraydi.

Suffiks *ha:* jonsiz narsalarni anglatadigan otlarga qo'shiladi va bunday so'zlarning soni nihoyatda oz:

barasha:-baras (ko'p yillar, ko'p yillardan beri);

haza:rha: (minglab).

Bu qo'shimcha hind so'zi *kror* (on million) bilan ham tez-tez

uchrab turadi:

Is a:fat se krorha: ava:m muta:sir hue - Bu ofatdan millionlab odamlar zarar ko'rishdi.

A:n suffiksli so'zlar mustaqil ham uchrab turadi, izofali tuzilmalarda ham keng ishlatiladi:

mehma:na:ne - gira:mi: - hurmatli mehmonlar,

aha:liya:ne -hind Hindiston fuqarolari.

2. Arab ko'plik soni

Bu tilning urduga ta'siri asosan bevosita bo'lgan. Arab so'zlari va ba'zi unsurlari urduga fors tili orqali kirib kelgan. Shu qatori arab ko'plik soni shakllari ham forsiyda keng ishlatiladigan arab so'zlari bilan urduda ishlatilgan.

Arab tilida son kategoriyasi juda keng rivojlangan. Uning yasash qoidalari ikki guruhga bo'linadi: to'g'ri ko'plik va siniq ko'plik. Bular tayyorligicha urduda qabul qilingan.

A) **To'g'ri ko'plik** ning asosiy qoidalari quidagicha

I:n suffiksi arab so'zlarning birlik shakliga qo'shiladi. Bunday so'zlar insonga, kasb-hunar egalariga, mutaxassislariga tegishli bo'ladi:

muarrix:i:n -tarixchilar;

musannifi:n- adiblar; *qava:ni:n* — qonunlar,

mubassirim — sharhlovchilar.

A:t qo'shimchali so'zlar urduda muannasda ishlatiladi. Arab tilida ular oxirida qisqa *at* ga tugaydigan so'zlar *a:tga* o'zgarishi, oxirida undosh harfi, yoki *ha:e - havvaz* kelgan so'zlariga *a:t* qoshilishi bilan tuziladi –

Ha:lat - ha:la:t (vaziyatlar);

xidmat - xidma:t (xizmatlar);

i:ja:d - i:ja:da:t (kashfiyotlar);

zevar-zevra:t (bezaklar);

xaya:l-xaya:la:t (fikrlar);

muta:liba-muta:liba:t (talablar),

vagea-va:qea:t (hodisalar)

Bu qoshimchani varianti *ja:t* ba'zan oxirida qisqa *a li* so'zlarga qo'shiladi. Ularning soni juda sanoqli:

su:ba-su:baja:t (provintsuyalar),

meva - mevaja:t (mevalar),

mehkamaja:t (idoralar):

U kam hollarda noarab so'zlari bilan ham ishlatiladi: *begam-begama:t* (xonimlar),

deha:t(qishloq);*farmu:da:t* (buyruqlar).

B) "Siniq " ko'plik. Bunday so'z yasashida so'zning shakli arab porodalariga ko'ra o'zgarib ketadi.

G) Zografning ta'kidlashicha, urduda uchraydigan bunday so'zlar 11 uslubda yasali uchray turadi. Shulardan urduda eng keng uchraydiganlar aytib o'tiladi. (Bu mavzu "Lexikologiya" Maxsus kursda kengroq yoritiladi).

Misollar: *ba:b - abva:b* (boblar),

qaom - aqvaim (millatlar);

amr-umu:r (ishlar),

Hadd-hudu:d (chegaralar),

rukn- arkain (a'zolar);

sha:ir-shua:ra (shoirilar).

Afila: fa 'a:il qoidasidagi so'zlar urduda nisbatan kam ishlatiladi.

Dava: -adviya: (dorilar),

tabi:b - attiba: (tabiblar)

fa:yda -fava:id (foydalar).

3. Ko'plik sondagi va urdu tili grammatikasi.

Shunday so'zlar urduda ba'zan birlik ma'nosida ham ishlatiladi.

Bunday holatlar gapdan ma'lum bo'ladi.

Deha:t (qishloq),

tava;if(raqqosa),

ehva:l (vaziyat),

vaholanki bular ko'plik shaklida ishlatilgan. Bular gapda vositali kelishik oldidan ishlatilsa (ham birlikda, ham ko'plikda) ularning shaklida o'zgarish bo'lmaydi:

kutu:b- men kitoblarda,

haqa:iq ko- haqiqatlarni.

Lekin ba'zan, urduda vositali ko'plikda *masaiilon ko* (masalalarni), *umara:on ne* (boylar) kabi misollar uchratish mumkin. Lekin bu xato hisoblanadi.

2. Arab-fors ko'plik qoidalarining yangi so'zlar yasashida mahsuldorligi deyarli kuzatilmaydi. Bunda eng mahsuldor a:n qo'shimchasidir. U ingliz so'zlari bilan ko'p uchray turadi:

membra:n (a'zolar),

lidara:n (rahbarlar),

votara:n (ovoz beruvchilar) va h.z.)

Boshqa turlarda faqat bir muncha misollar uchrashishi mumkin. Shulardan ba'zilari yuqorida berilgan edi. Yana bir misol. *Hind* (hindistonli) so'zidan *hunu:d* (hindistonliklar) yasalgan. Lekin bunday so'zlar deyarli yo'q.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Arab va fors ko'pligi urduda qanday qo'llaniladi?
2. Shu tarzda yasalgan so'zlar kelib chiqishi jihatidan qaysi tillarga mansub ?

Amaliy mashg'ulot uchun topshiriqlar

1. Mavzuni yaxshi o'zlashtiring.
2. Lug'atlardan tegishli so'zlarni ko'chirib oling
3. Turli manbalardan arab-fors ko'plikka gaplar topib ularni tahlil qilib chiqing.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

11-mavzu FORSCHA IZOFA

Darsning o'quv maqsadi: forscha izofa haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Izofa konstruksiyasining xususiyati.
2. Uning urduda ifodalanishi va turlari.
3. Bunda ro'y berayotgan jarayon.
4. Hindi va ingliz so'zlari bilan uni ishlatilishi.

Tayanch iboralar:

Izofa tushunchasi, gapda anoqlovchi - aniqlanmish munosabati, sifat, ot, yuqori uslub.

Mavzu bayoni:

1. Fors izofasining xususiyati shundan iboratki, unda aniqlovchi -aniqlanmishning kelishi, urdu grammatikasidan farq qiladi. Urduning attributiv birikmalari aniqlovchi - aniqlanmish tarkibida kelsa {safari ke daora:n - safar paytida} urdu: adab (urdu adabiyoti), bu konstruksiyada tarkib aksincha bo'ladi (adabe-urdu:)

Urdu tilining shakillanish davrida (18-19 asrlari) bu konstruksiya fors tilidan kirgan o'zlashmalar ichidagina mavjud bo'lgan. Keyinchalik, fors tilining urduga ta'siri tobora kuchayishi bilan bu tuzilmaning mavqei ham osha bordi va urduda, forsiyada mavjud bo'lmagan, shu tarzda yangi birikmalar paydo bo'la boshladi. Agarda avval bunday konstruksiya faqat fors, hamda arab so'zlari bilan yasalgan bo'lsa, hozirgi paytda uning mahsuldorligi hindi va ingliz so'zlarini ham o'z ichiga oladi.

2. Konstruksiyaning formal belgisi - birikmada aniqlanmishdan keyin e unli tovush talaffuz qilinadi. Yozuvda zer chiziqchasi yoki hamza belgisi bilan ifodalanadi.

Izofa birikmalarini ikki guruhga bo'lish mumkin.

Birinchisi-nisbatan erkin sintaktik birikmalariga kiradi. Undagi so'z tarkibi o'zgartirilsa birikmaning ma'nosi o'sha-o'sha qoladi. Masalan, *ozodlik kurashi -jange-a:za:di:* ning o'rniga *a:za:di: ki: jang*

bemalol ishlatilsa bo'ladi. Lekin *sargarme-amalda* (faol) bunday o'rin almashuvi (*amal ka: sargarm*) mumkin emas. Demak, bu yaxlit bir tushuncha sifatida ishlatiladi.

3. Hozir izofaning tuzulishida quidagi o'zgarishlar kuzatilmoqda.

Agarda birikma ikkita yoki uchta izofali zanjirdan iborat bo'lsa, bittasida uning belgisi tushuriladi. *Anjumane-taraqqi:e - urdu* birikmada bittasi talaffuz etilmaydi {*anjuman taraqqie — urdu:*}

Ba'zan, bitta izofali birikmalar hozir eskirganlardan joy olmoqda. Oldingi *varaqe-sar, adabe-urdu:ning* o'rniga - *sarvaraqq urdu: adab* ko'proq ishlatilmoqda.

Etimologik jihatdan bunday birikmalarda turli tillardagi o'zlashmalar ishtirok etadilar (ham aniqlovchi, ham aniqlanmish sifatida).

Mehsu:le-chungi: -boj mahsuli (*arab + hindi*);
ara:ki:ne-la:ybreri: - kutubxona xodimlari (*arab + ingliz*).

Hozirgi paytda shu konstruksiyadan yangi atamalar yasashda keng foydalanilmoqda. Ularda ham ba'zan izofa belgisi e talaffuz etilmaydi.

Membar Parlament (parlament a'zosida bu mavjud bo'lmasa; *membaraine -pairliment -parlament a 'zolarida* bu tushib qolmaydi.

Yana bir kuzatilayotgan jarayon, bu Hindiston va Pokiston urdusida bu konstruksiyani bir xil ishlatilmasligidir. Pokistonda, Hindiston urdusiga nisbatan u ko'oroq va keng miqdorda qo'llanib kelmoqda; yangi atamalar tuzilishida ham, erkin sintaktik birikmalarida ham.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Fors izofa konstruksiyasining xususiyati nimadan iborat?
2. Bu tuzilmada so'zning etimologiyasi ro'l o'ynaydimi?
3. Izofa konstruksiyasida hozir biror o'zgarish ro'y beryaptimi?

Amaliy mashg'ulot uchun topshiriqlar:

1. Ro'znoma yoki boshqa manbalardan izofa misollarini yozib oling.
2. Ularni tarjima va tahlil qilib chiqing.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009

2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

12-mavzu

RAVISHDOSH VA UNING TURLARI

Darsning o'quv maqsadi: ravishdosh va uning turlari haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Ravishdosh va uning turlari
2. Sodda notugal ravishdosh
3. Sodda notugal ravishdoshning gapdagi vazifasi

Tayanch iboralar: Sodda notugal sifatdosh, murakkab notugal sifatdosh, qo'shimcha hol

Mavzu bayoni:

Ravishdoshning fe'l o'zagi *kar, ke, karke* qo'shimchalari yordami bilan yasalgan shakllari bilan oldin tanishilgan edik.

Us ne uthkar kaha: - U turib dedi.

Bundan tashqari ravishdoshning yana to'rtta shakli mavjud.

1. Sodda notugal ravishdosh
2. Qo'shma notugal ravishdosh
3. Sodda tugal ravishdosh
4. Qo'shma tugal ravishdosh

Sodda notugal ravishdosh sodda notugal sifatdoshning Aa sini E ga o'zgarishi bilan yasaladi.

Masalan: *a:ta:* - kelayotgan - *a:te* - kelayotib,

bolta: - gapirayotgan - *bolte* - gapirayotib.

Sodda notugal ravishdosh o'zgarmaydi va gap bo'laklari bilan moslashmaydi. Sodda notugal ravishdosh va fe'l kesim bir xil yoki har xil ish-harakat bajaruvchisiga (sub'ektiga) ega boiadi. Sodda notugal ravishdosh 4 xil vazifada keladi:

1. predikativ
2. yarim predikativ
3. predikativ hol
4. hol

Sodda notugal ravishdosh predikativ vazifada kelagnida asosiy fe'l bilan birga qo'shma kesim hosil qiladi. Ravishdosh sub'ekti va asosiy fe'l sub'ekti bitta bo'ladi.

Ma:n apne bete ko jaga:te darti: thi:

Ona o'g'lini uyg'otishdan qo'rqar edi.

Vo ye kehte nehi:n thakti: thi:

U bu haqida gapirishdan charchamas edi.

Ba'zan ravishdosh takrorlangan holda ham ishlatiladi.

Main intizair karte karte thak gaya:

Men kuta-kuta charchab ketdim.

Sodda notugal ravishdosh yarim predikativ vazifada kelganda qo'shimcha ish-harakatni ifodalaydi. Bunday hollatda: *sharm a:na:*, *dar lagna:* kabi fe'llar qo'llaniladi. Misollar:

Mujhe vaha:nja:te dar lagta he

Men u yerga borishdan qo'rqaman.

Tumkoye kehte sharm nehin a:ti:?

Sen buni gapirishdan uyalmaysanmi?

Sodda notugal ravishdosh predikativ hol vazifasida kelganida qo'shimcha kesim va hol ma'nolarini mujassamlashtiradi. U qo'shimcha xabar, ish-harakatni anglatgan holda hol kabi ish-harakatni ifodalaydi.

Use ek sher a:te dikha:i: diya:

U bir sher kelayotganini ko'rdi.

Kisi: ne chitthi: girte nahi:n dekhi:

Hech kim xat tushib ketganini ko'rmadi.

Sodda notugal ravishdosh hol vazifasida kelganda ba'zan ravishdosh egasi gap egasi bilan mos tushadi, ba'zan mos tushmaydi.

Ra:ste chalte vo kisi: ko dekhkar rukja:ta tha:

Yo'lda ketayotib biror ayolni ko'rsa, u to'xtab qolardi.

Main ne kitni: ra:ten ja:gte bita:i: thi:n
Men qancha tunlarni bedor o'tkazdim.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling.
2. Har bir qoidaga misollar keltirib tushuntiring.

Amaliy mashg'ulot bo'yicha topshiriqlar:

1. Matndagi mavzuga oid misollarni ko'chirib oling va tahlil qiling.
2. Mashqlarni og'zaki va yozma bajaring.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com.
2. www.urdustan.com.

13-mavzu

QO'SHMA NOTUGAL RAVISHDOSH

Darsning o'quv maqsadi: qo'shma notugal ravishdosh haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Qo'shma notugal ravishdoshning yasalishi
2. Qo'shma notugal ravishdoshning gapdagi vazifalari

Tayanch iboralar: murakkab notugal sifatdosh, hol, predikativ, yarim predikativ, predikativ hol.

Mavzu bayoni:

Qo'shma notugal ravishdosh murakkab notugal ravishdoshning *a:* qo'shimchasini *e* ga o'zgartirish bilan yasaladi.

Masalan: *a:ta: hua:* - kelayotgan; *a:te hue* - kelayotib, *bolta hua:* - gapirayotgan; *bolte hue* - gapirayotib.

Qo'shma notugal ravishdosh hech bir gap bo'lagi bilan moslashmaydi. Qo'shma notugal ravishdoshning egasi gap egasi bilan ba'zan mos tushadi, ba'zan mos tushmaydi.

Qo'shma notugal ravishdosh gapda to'rt xil vazifada predikativ, yarim predikativ, predikativ hol va hol vazifasida keladi.

Predikativ vazifada kelganda asosiy fe'l bilan semantic jihatdan uzviy bog'liq bo'lgan ish - harakatni anglatadi:

vo uske sa:mne kita:b kholte darta tha:

U uning oldida kitobni ochishga qo'rqar edi.

Yarim predikativ funksiyani bajarganida u asosiy fe'l bilan semantic jihatdan bog'liq ish-harakatni ifoda etib, qo'shimcha ma'noni beradi va qo'shimcha kesim vazifasini bajaradi.

Unkko gharja:te hue bhi: dar lagta: tha: —

Ular uyga ketishdan ham qo'rqar edilar.

Qo'shma notugal ravishdosh **predikativ hol** vazifasida kelganda qo'shimcha ish-harakatni bajarib, o'zida qo'shma kesim va hol ma'nolarini muj assamlashtiradi.

Tum ne kabhi barf girte hue dekhi: -

Siz hech qor yog'ayotganini ko'rganmisiz?

Hol vazifasida kelganda qo'shma notugal ravishdosh subyekt va asosiy fe'l subyekt ba'zan mos tushadi, ba'zan esa yo'q:

Ghar ja:te hue mera sar dard karne laga: -

Uyga ketayotganda boshim og'riy boshladi.

Mujhe vaha:n ka:m karte hue bi:s sa:l ho gae —

Men u yerda ishlayotganimga yigirma yil bo'ldi.

Mustaqil ta'lim uchun savollar

1. Ma'ruzani o'qing, konspekt qiling.
2. Har bir qoidaga misollar topib yozing.

Amaliy mashg'ulotlar uchun savollar

1. Berilgan mashqlarni og'zaki va yozma bajaring.
2. Matndagi kauzativ fe'llarni aniqlab yozing va tushuntirib

bering.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

14-mavzu

SODDA TUGAL RAVISHDOSH

Darsning o'quv maqsadi: sodda tugal ravishdosh haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Sodda tugal ravishdoshning yasaliishi.
2. Sodda tugal ravishdoshning gapdagi vazifalari.

Tayanch iboralar: Sodda tugal sifatdosh, hol, predikativ, yarim predikativ, predikativ - hol.

Mavzu bayoni:

Sodda tugal ravishdosh sodda tugal sifatdoshning a: qo'shimchasini e ga o'zgartirish bilan yasaladi.

laota - qaytib kelgan   *laute* - qaytib kelib
beytha - o'tirgan   *beythe* - o'tirib
a:ya - kelgan   *a:e* - kelib

Sodda tugal ravishdosh o'zgarmaydi, gap bo'laklari bilan moslashadi.

Sodda tugal ravishdosh ish-harakat natijasi vujudga kelgan holatni

ifodalaydi.

Ravishdosh sub'ekti va asosiy fe'l sub'ekti mos tushmasligi ham mumkin. Sodda tugal ravishdosh gapda to'rtta vazifani bajaradi.

1. Sodda tugal ravishdosh predikativ vazifada kelganida *hona*: va *rehna*: fe'llari bilan ishlatilib qo'shma ot-kesim hosil qiladi. Bu vazifada ko'pincha o'timli fe'ldan yasalgan ravishdosh ishlatiladi.

Riksha: *va:la: pi:la: su:tpehne tha:* -

Riksha haydovchi sariq kostyum kiyib olgan edi.

Yarim predikativ vazifasini bajaruvchi sodda tugal ravishdosh sub'ektini xarakterlovchi qo'shimcha ma'nosini ifodalaydi.

Eksa:ri: pehne aortat chilla: rahi thi: -

Sari kiygan bir ayol qichqirar edi..

3. Predikativ hol vazifasida kelganda ravishdosh qo'shimcha kesim va hol ma'nolarini o'zida birlashtiradi..

Ek a:dmi: sarpar tokri rakhe dikha:i diya: -

Boshiga savat qo'yib olgan bir odam ko'rindi.

Hamne ek bheria munh men apne shika:r ko daba:e dekha: -

Biz og'zida o'z o'ljasini tishlab olgan bir bo'rini ko'rdik.

Sodda tugal ravishdosh hol vazifasida kelganda fe'l-kesim ish-harakatini xarakterlovchi ergash gapga teng bo'lgan holatni hosil qiladi.

Naya: ka:nu:n shuru: hue ek ma:h hua: he -

Yangi dastur boshlaganiga bir oy bo'libdi.

Hamen a:e ti:n din hue heyn -

Biz kelganimizga uch kun bo'ldi.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib tahlil qiling.
2. o'z misollaringizni yozing.

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Matndagi mavzuga oid misollarni ko'chirib tarjima qiling.
2. Berilgan mashqlarni bajaring.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009

2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

15-mavzu

QO'SHMA TUGAL RAVISHDOSH

Darsning o'quv maqsadi: qo'shma tugal ravishdosh haqida talabalarda ko'nikma hosil qilish

Reja:

1. Qo'shma tugal ravishdoshning yasalishi
2. Qo'shma tugal ravishdoshning gapdagi vazifalari

Tayanch iboralar:

Murakkab tugal sifatdosh, prediaktiv, yarim prediaktiv, prediaktiv hol, hol.

Mavzu bayoni:

Qo'shma tugal ravishdosh murakkab tugal sifatdoshi a: qo'shimchasini E ga o'zgarishi bilan hosil bo'ladi.

beytha: hua: - o'tirgan beythe hue - o'tirib

Qo'shma tugal ravishdosh o'zgarmaydi va gap bo'laklari bilan moslashmaydi. Qo'shma tugal ravishdosh ham to'rtta funktsiyani bajaradi. Prediaktiv vazifada kelganda qo'shma tugal ravishdosh hona: bo□lovchi fe'li bilan birlashib, qo'shma ot-kesim hosil qiladi.

Vo ek ha: th men bachche ko pakre hue thi: -

U bir qo'li bilan bolani ushlab olgan edi.

Yarim prediaktiv vazifada kelganda qo'shma tugal ravishdosh qo'shimcha kesim vazifasini bajaradi.

Du: sra: a: dmi:, pagri: ba: ndhe hue ek larka: tha: -

Ikkinchi odam - salla o'ragan yosh yigit edi
Qo'shma tugal ravishdosh yarim prediaktiv hol vazifasida kelganda qo'shimcha kesim va hol vazifasini bajaradi.

Usne ga: epeir se bandhe huepaii: -

U sigirni daraxtga bog'lagan holda ko'rdi.

Qo'shma tugal ravishdosh hol vazifasida kelganda fe'1-kesim ish-harakatni xarakterlovchi holatni hosil qiladi.

Usko soe hue do ghante ho gae heyn -

Uni uxlaganiga ikki soat bo'ldi.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling.
2. o'z misollaringizni berib tushunturing.

Amaliy mashg'ulot uchun savol va topshiriqlar:

1. Matndagi mavzuga oid misollarni to'plab tarjima qiling.
2. Ravishdoshning barcha turlariga misollar berib solishtiring.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

16-mavzu

FE'L O'ZAGI. ORTTIRMA (KAUZATIV) FE'LLAR

Darsning o'quv maqsadi: orttirma (kauzativ) fe'llar bilan tanishtirish va ularning asosiy xususiyatlarini o'zbek tili bilan solishtirib borish.

Reja:

1. O'timli va o'timsiz fe'llar
2. O'timsiz fe'ldan o'timli fe'l yasalishi
3. Fe'llarning turlari
4. O'timli fe'ldan kauzativ fe'l yasalishi

Tushunchalar va tayanch iboralar : Tub o'zak, yasama o'zak, kauzativ o'zak, o'timli fe'l, o'timsiz fe'l, kauzativ fe'l

Mavzu bayoni:

Fe'l o'zagi 2 ta tub va yasama o'zaklarga bo'linadi.

Tub o'zak boshqa biror o'zak yoki so'zdan yasaladi.

M-n: *kar, dekh, so* va h.z.

Yasama o'zak boshqa biror o'zakdan yoki so'zdan yasaladi.

chalna: - chala:na: rakhna: - rakha:na:

sunna: — suna:na: rang — ranga:na:

karna: — kara:na: Apna: — apna:na:

Yasama o'zaklarga kauzativ, ot tarkibli va (tovushga taqlid qilingan) taqlidiy fe'llar kiradi.

Kauzativ fe'llar:

Ish - harakatni bajarishga undash, majbur qilish ma'nolarga ega bo'lgan fe'llar kauzativ fe'llar deyiladi.

Kauzativ fe'llar *a:, va:, la:, Iva:* qo'shimchalari yordamida yasaladi.

Men xat likh raha: hu:n Men xat likha: ra:ha

Men xat yozayapman Men xat yozdiryapman

Vo sku:l men parhta: he. Vo sku:l me parhta:ta: he

U maktabda o'qiydi. U maktabda o'qitadi (dars beradi)

Likhna:, parhna: fe'llarida ish - harakat o'z xohishiga ko'ra bajarilsa, *likhana:, parha:na:* fe'llarida esa ish - harakatni bajarishga undash, zo'rlash ma'nolarini o'ziga oladi.

Kauzativ fe'l doim o'timli bo'ladi. Kesimli kauzativ fe'l bilan ifodalangan gapda ish - harakat sub'ekti - ega - ish - harakatni aniq bajaruvchi yoki ish - harakatga undovchi boiadi.

Kauzativ fe'l o'timsiz fe'ldan yasalgan boisa, unda ish - harakat sub'ekti gapda ega vazifasini bajaradi. *Ba:p ne beteko god men*

uthakar gaddi me bitha: diya:.

Kauzativ fe'l o'timli fe'ldan yasalgan bo'lsa, unda ish-harakat sub'ektili gapda vositali to'ldiruvchi vazifasida keladi. Ish-harakatga undovchi - ega vazifasini bajaradi. *Se ko'makchisi (ba'zan ke zariye)* bilan kelgan ot yoki olmosh bilan ifodalangan ish-harakat sub'ekti o'z xohish va irodasiga ko'ra emas, balki ish-harakatga undovchining undashi (buyruq, iltimos, topshiriq)ga ko'ra ish-harakatni bajaradi.

Ma:lik mazdur se ka:m kara raha: tha:

Haqiqiy ish-harakat bajaruvchi gapda ko'pincha tushirib qoldiriladi, fe'l esa kim tomonidan bajarilganini ko'rsatadi.

Vo yaha:n roz a:ta: tha: aor peise ghar bhijva:ta: tha:

Kauzativ fe'llarning yasalishi

Kauzativ fe'llar *a:na:, ja:na:, hona:, pa:na:, sakna:* fe'llaridan tashqari hamma o'timli va o'timsiz fe'llardan yasaladi.

Ularning 2 ta darajasi bor:

Birinchi daraja tub fe'l o'zagiga «a:», ikkinchi daraja fe'llar o'zagiga «va:» qo'shimchasini qo'shish bilan yasaladi.

I daraja

sunna:
tinglamoq

II daraja

sunama:
gapirib bermoq

III daraja

sunva:na:
gapirishga majbur
qilmoq

parhna:

parha:na:

parhva:na:

likhna:

likha:na:

Likhva:na

Agar tub fe'lning o'zagida uzun unli tovush bo'lsa, unda ular *a:* va *va:* qo'shimchalarini qo'shish bilan ular qisqa ga aylanadi:

jagna:

jaga:na:

jagva:na:

bhagna:

Bhagana:

bhagvana:

Agarda fe'l o'zagida e va o tovushlari bo'lsa, ular qisqa *i* va *u* ga o'zgaradi.

Letna:

lita:na:

litvama:

Bolna:

bula:na:

bulva:na:

Qisqa unli tovush bo'lgan uch bo'g'indan iborat o'zak I darajada 2 chi bo'g'inda o'z unisini yo'qotadi, va 2- daraja yasalganda yana o'z holiga qaytadi:

Darna:

darana:

darvana:

Pakrna:

pakra:na:

pakarvana:

Kauzativ fe'llarning I darajada ba'zi o'zaklar birinchi yoki

ikkinchi unli cho'zish orqali, 2 - darajasi «va:» qo'shimchasini qo'shish bilan yasaladi:

<i>Marna:</i>	<i>ma:rna:</i>	<i>marva:na:</i>
<i>Nikalna:</i>	<i>ninka:lina:</i>	<i>nikalva:na:</i>
<i>Utarna:</i>	<i>utairna:</i>	<i>utarvana:</i>

Bir bo'g'inli o'zakdan kauzativ fe'llarning I darajasi *la:* qo'shish bilan, II darajasi *Iva:* qo'shish bilan yasaladi. Uzun unli qisqaradi, yoki o'zgaradi:

i: - *i* ga; *o* -*u* ga

<i>pi:na:</i>	<i>pila:na:</i>	<i>pilva:na:</i>
<i>si:na:</i>	<i>si:la:na:</i>	<i>silva:na:</i>
<i>Sona:</i>	<i>sula:na:</i>	<i>sulva:na:</i>

Ba'zi bir fe'llar bu qoidadan mustasnodir.

I daraja:

<i>bhi:gna:</i>	<i>bhiga:na:</i>	<i>bhigona:</i>
<i>du:bna:</i>	<i>dubaina:</i>	<i>dubona:</i>
<i>kha:na:</i>	<i>khilaina:</i>	<i>khilva:na:</i>

o'timsiz fe'llarning o'zagidan yasalgan kauzativ fe'llarning I darajasi o'timliga aylanadi:

chalna: - *chalana:* *uthna:* - *utha:na:* *bethna:* - *bitha:na:*

Ba'zi o'zakdagi *t* li o'timsiz fe'll *J* yoki *r* ga aylanadi.

<i>Jutna:</i>	<i>jorna:</i>
<i>Phatna:</i>	<i>pha:rna:</i>
<i>Chutna:</i>	<i>chorna:</i>
<i>Phutna:</i>	<i>phorna:</i>

Ba'zi o'timli fe'llar ma'nosida farqlanmaydigan 2ta darajaga ega.

<i>Dena:</i>	<i>dila:na:</i>	<i>dilvana:</i>
<i>Dhona:</i>	<i>dhulana:</i>	<i>dhulva:na:</i>

Ba'zi fe'llar 1 ta yasama o'zakka ega:

ga:na: - *gavana:* *lena* — *liva:na:*

Kehna: I darajada *kehla:na:* bo'lib, «atalmoq» o'timsiz fe'lidir. Kauzativ fe'llar shaxsiy va shaxssiz shakllarda aniqlik va majhul nisbatlarda, hamma zamon va mayllarda uchraydi.

Nazorat savol va topshiriqlari:

1. Mavzuni yaxshi o'zlashtiring.
2. Kauzativ-1 va kauzativ-2 ning xususiyatlari nimalardan iborat?
3. Berilgan mashqlarni bajaring.

4. Matndagi kauzativ fe'llarni aniqlab yozing va tushuntirib bering.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling.
2. Har bir qoidaga misollar topib yozing. Ularni ona tilingizga tarjima qiling.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com.
2. www.urdustan.com.

17-mavzu

ARAB VA FORS SO'ZIARIDAN FE'L YASALISHI

Darsning o'quv maqsadi: Arab va fors o'zlashma so'zlaridan urdu tilida yangi fe'llar yasalishi qoidalari bilan tanishtirish.

Reja:

1. Urduda otlardan sodda fe'llarning yasalishi qoidalari
2. Shu qoidalarni arab va fors so'zlariga nisbatan qo'llanilishi.
3. Yasalgan fe'llarning o'timli o'timsiz xususiyatlari

Tushunchalar va tayanch iboralar: Sodda fe'l, murakkab fe'l, o'timsiz fe'l, o'timli fe'l

Mavzu bayoni:

Urdu tilida shunday ko'plab fe'llar borki, ular ot, sisat va sifat-dosh (aslida fors va arab tilidan kirgan, lekin urdu tilida ot va sufatga aylangan), olmosh va ravishlardan yasaladi.

1. Ot, sifat, olmoshga *na(a)* suffiksini qo'shish orqali yasaladi: xari:dna: - sotib olmoq (*fxari:d* bu ot); farma:na - buyurmoq, (farma:ish - buyurish) *sharm* (uyat) -*sharmana* (uyalmoq, tortinmoq)

2. Taqlidiy so'zlardan ham fe'llar yasaladi: *mimiyana* (maramoq), *cheh-chehana* -(chug'urlamoq), *gunguna:na* - (hirqoyi qilmoq).

Fors fe'li *guzashtan* urduga *guzar bo'lib* - kirgan. Bundan urduda - *guzarna:* -(o'tmoq) va *guza:rna:* (o'tkazmoq) yasalgan. Shunday fe'llar qatoriga *qabu:lina:* (qabul qilmoq, olmoq), *qaomi ya:na:* (milliylashtirmoq); *maqna:na:*, *barqa:na:*, *baxshna:*, *dafna:na:*; *nava:zna:* (iltifot ko'rsatmoq) va h.z.lar kiradi. Shu tarzda tub hind so'zlaridan ham fe'llar yasalgan:

apna:-apna:na: - (o'zlashtirmoq, o'ziniki qilmoq);
pa:ni:-paniya:na: - sug'ormoq

Nazorat savol va topshiriqlari:

1. Lug'at yoki boshqa manbalardan shunday ma'ruzaga tegishli fe'llarni topish.
2. Turli zamonlarga tegishli gaplar tuzib ularni tahlil va tarjima qilish

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Fors va arab so'z yoki ozakdan urduda qanday fe'llar yasaladi.
2. Bunday fe'llar hozirgi urduda qollaniladimi, yoki yo'qmi?

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

18-mavzu

ISTAK MAYLINING NOTUGAL MURAKKAB SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: Urdu tilidagi istak mayli bilan talabalarni tanishtirish, maylning yasalishi notugal shaklning ishlatilishi va o'zbek tili bilan taqqoslash

Reja:

1. Istak maylining murakkab notugal shaklini yasalishi
2. Asosiy fe'lning jins va sonda *hona:* yordamchi fe'lining shaxs-sonda o'zgarishi.
3. Istak maylining murakkab notugal shakli amalga oshgan mumkin bo'lgan tugallangan ish - harakatni ifodalashi.
4. Istak maylining murakkab shaklini ergashgan qo'shma gaplarda qo'llanilishi

Tushunchalar va tayanch iboralar: istak mayli, murakkab notugal shakl, sodda notugal sifatdosh, yordamchi fe'l.

Mavzu bayoni:

Istak maylining murakkab shakli asosiy fe'lning sodda notugal sifatdoshiga, *hona:* yordamchi fe'lining istak maylidagi sodda shaklini qo'shish bilan yasaladi. Sodda notugal sifatdosh bilan ifodalangan asosiy fe'l **jins** va sonda (muzakkar jinsida) o'zgaradi. *Hona:* yordamchi fe'li shaxs-sonda o'zgaradi. Masalan:

Muzakkar j insida:

Birlik	Ko'plik
<i>Men parhta: ho:n</i>	<i>Ham parhte hon</i>
<i>Tu parhta: ho</i>	<i>Tum parhte ho</i>
<i>Vo parhta: ho</i>	<i>A:p parhte hon</i>
<i>Vo parhte hon</i>	

Muannas jinsida faqat asosiy fe'lning notugal sifatdosh shaklining ohiridagi **ta:** va **te:** - **ti:** ga aylanadi (*vo karti ho;* ham karti hon).

Istak maylining murakkab notugal shakli amalga oshishi mumkin bo'lgan, tugallanmagan ish-harakatni ifodalash uchun qo'llaniladi. Ish-harakatning qaysi zamonga tegishliligi kontekstda aniqlanadi. Ushbu shakl ko'pincha ergashgan qo'shma gapning ergashgan

qismida ishlatiladi. Bu mayl ish harakatni aniq bildirmaydi. U asosan ehtimollikni anglatadi. Masalan:

Hamen eise ustadon ki: zaru:rat he jo zaba:n mukammal ja:nte hon.

Tu is tarah ba:t karte ho, jeise tum sab kuch ja:nte ho.

Sha:yad vo samjhete hon, ke unko ba:d men apni: galti: parpachta:na: parega.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Ma'ruzani o'qib tahlil qiling.
2. Berilgan fe'llar ishtirokida mavzu bo'yicha jumllar tuzing.
3. Urdudagi matnni o'qib, mavzuga oid jummalarni yozib oling va ularni tarjima va tahlil qiling.

Nazorat savol va topshiriqlari:

1. Istak mayli qanday yasaladi?
2. Mavzuga oid mashqlarni bajaring.
3. Mavzuga oid jumllar tuzing va tahlil qiling.
4. o'zbek tilida bunga to'g'ri keladigan mayl bormi?

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

19-mavzu

ISTAK MAYLINING TUGAL MURAKKAB SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: istak maylining tugal murakkab shakli bilan tanishtirish, uning ishlatilish doirasini ko'rsatish va o'zbek tili orqali misollar yordamida ko'rsatish

Reja:

1. Maylning tugal shakli deganda nima tushuniladi?
2. Murakkab shaklning yasalishi
3. Ushbu shaklning ishlatilish doirasi.

Tushunchalar va tayanch iboralar: sodda tugal sifatdash, o'timli va o'timsiz fe'l, vositasiz toidiruvchi

Mavzu bayoni:

Istak mayli murakkab tugal shakli asosiy fe'lning sodda tugal sifatdashiga *hona:* yordamchi fe'lining istak maylidagi sodda shakllarini qo'shish bilan yasaladi. Sodda tugal sifatdash o'timsiz yoki o'timli fe'l bilan ifodalanishiga qarab ega kesim moslashuvi turlicha bo'ladi.

I. Sodda tugal sifatdash o'timsiz fe'l bilan ifodalangan bo'lsa, u jins va sonda (muzakkar jinsida), *hona:* esa - shaxs va sonda o'zgaradi. Bunday tuzilma **sub'ektili tuzilma** deyiladi.

Is vaqt larke so gae hon - hozir bolalar uxlab qolishgandir

Vo a:gae hon - ular kelishgandir

Kha:na: bhi tayya:r hogaya: ho - ovqat ham tayyor bo'lgandir

Neytral tuzilmada asosiy fe'l o'timli fe'l bilan ifodalanib, sodda tugal sifatdash muzakkar jinsida birlikda kelsa, *hona:* fe'li 3-shaxs birlikda qo'llaniladi.

Muzakkar va muannas jinslarida ishlatilishi:

Ye jumla unhon ne likha: ho.

Is ba:t ko larki: ne kaha: ho

Men ne (tu ne, us ne) likha: ho

Ham (tum, a:p, unhon) ne likha: ho

Agar gapda ko ko'makchisi bilan kelgan vositasiz to'ldiruvchi boisa, u holda kesim yana neytral holatda keladi.

In kahaniyon ko (me, tu, us) ne parha ho.

Ob'ektili tuzilmada o'timli fe'l bilan ifodalangan sodda tugal sifatdash jins va sonda (muzakkar jinsida) *hona:* fe'li faqat sonda o'zgaradi.

Muzakkar jinsi:

Vo kita:b a:p ne di ho

Us ne navi tasvi:r banai: ho
Mehma:n abhi: tak nahi:n a:e, lagta: he ke vo hotel se nahi:n
nikle hon

Ye xat tulba: ne likhe hon

Istak maylining murakkab tugal shakli amalga oshishi mumkin bo'lgan tugallangan ish-harakatni anglatadi. Masalan: *Ye ba:ten dushmanon ne banai hon* -

Ehtimol bu gapni dushmanlar tarqatgandir
Ma:lu:m hota: he tum dononphir lare hon
Siz ikkovingiz yana urishganga o'xshaysiz.

Nazorat savol va topshiriqlari:

1. Mavzuga oid berilgan mashqlarni bajaring.
2. Berilgan jumalarni istak mayli murakkab tugal shakliga aylantirib tuzing.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi. T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

20-mavzu

ISTAK MAYLINING DAVOMLI (PROGRESSIV) SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: istak maylining davomli shakli va uning qo'llanilish doirasini misollar orqali tushuntirish

Reja:

1. Istak maylining davomli shaklining yasalishi
2. Progressiv sifatdosh va *hona:* yordamchi fe'lining o'zgarishi

3. Istak maylining davomli shaklining amalga oshishi mumkin bo'lgan davomli ish-harakatni ifodalashi

Tayanch iboralar: davomli sifatdosh, yordamchi fe'l, shaxs-son, jins.

Mavzu bayoni:

Istak maylining davomli shakli asosiy fe'lning davomiy sifatdoshiga *hona:* fe'lining istak maylidagi sodda shakllarini qo'shish bilan yasaladi. Davomiy sifatdosh jins va sonda (muzakkar jinsida) o'zgaradi, *hona:* fe'li esa shaxs va sonda o'zgaradi.

Muzakkar jinsi:

Istak maylining davomli shakli bajarilishi mumkin bo'lgan davomiy boigan davomiy ish-harakatni anglatadi. Bu shakl ko'pincha ergash gaplarda qo'llaniladi. Masalan:

Vo itna: khush tha: jeise apne doston ke sa:th milkar a:ra:ha: ho
Larkiyani us ki taraf dekhne lagi, goya keh rahi thin: tumha:ra: yaha:n
kya: matlab he.

Eisa: lagta: tha: jeise bi:vi: ko is ba:t par yaqi:n na a:raha: ho
Shayad vo ki:si: kita:b par ka:m kar raha: ho
Ehtimol, u biror bir kitob ustida ijod qilayotgandir.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling va tahlil qiling.
2. Ma'ruzaga oid misollar to'plang va tarjima qiling.

Amaliy mashg'ulotlar uchun savollar:

1. Berilgan matnni tarjima qilib, mavzuga oid misollarni tahlil qiling.
2. Mavzuga oid mashqlarni bajaring.
3. Istak maylining to'rtinchi shakliga misollar bering va tahlil qiling.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985

- Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
- Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

- www.urduzaban.com
- www.urdustan.com

21-mavzu

SHART MAYLINING MURAKKAB NOTUGAL SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: shart mayli murakkab shaklini misollar bilan tushuntirish

Reja:

- Shart maylining murakkab notugal shaklining yasalishi
- Shart maylining murakkab notugal shaklida sifatdosh va yordamchi fe'lining o'zgarishi
- Shart maylining murakkab notugal shaklining noaniq ish-harakatni ifodalashi

Tayanch iboralar: Sodda notugal sifatdosh, shart maylning sodda shakli, jins, shaxs, son, moslasuv .

Mavzu bayoni:

Shart maylining murakkab notugal shakli asosiy fe'lining sodda tugal shakliga *hona*: fe'lining shart maylidagi sodda shakllarini qo'shish bilan yasaladi.

Sodda notugal sifatdosh jins va sonda (muzakkarda) va *hona*: fe'li shaxs-sonda o'zgaradi. Ko'plikda ham bu maylning shakli murakkab notugal da ham bir xil bo'ladi.

Ham (tum, a:p, vo) parhte hote.

Muannas jinsi da birlikda hammasi *parhti: hoti:*, ko'plikda esa *-parhti: hoti:n bo'ladi.*

Shart maylining murakkab notugal shakli noaniq noreal, bajarilmagan ish-harakatni anglatadi.

Masalan: *Agar tum us vaqt sote hote, tum ko kuch ma 'lum hina hota:* - Sen agar o'sha paytda uxlayotgan bo'lganingda, sen hech narsani bilmagan bo'lar eding.

Agar mein tab vaha:n rahta: hota:, to iski: ijaizat na deta:
Agarda men o'sha paytda u erda yashaganimda, bunga yo'l qo'ymagan bo'lar edim.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

- Ma'ruzani o'qib tahlil qiling.
- Ma'ruzaga oid misollar tuzish va tarjima qiling.

Amaliy mashg'ulotlar uchun topshiriqlar:

- Matndagi misollarni yozib oling va tarjima qiling.
- Mavzuga oid mashqlarni yozma bajaring.

Adabiyotlar ro'yxati:

- Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
- Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
- Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
- Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
- Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

- www.urduzaban.com
- www.urdustan.com

22-mavzu

SHART MAYLINING MURAKKAB TUGAL SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: shart mayli murakkab tugal shaklining qollanilish doirasini misollar orqali tushuntirish

Reja:

- Shart mayli murakkab tugal shaklining yasalishi.
- Shart mayli murakkab tugal shaklining subyektli, obyektli, neytral shakllari.
- Shart mayli murakkab tugal shakli noaniq tugal ish-harakatni ifodalashi.

Tayanch iboralar: mayl, sodda tugal sifatdosh - o'timli, o'timsiz fe'llar, vositasiz to'ldiruvchi, ko ko'makchili to'ldiruvchi.

Mavzu bayoni:

Shart maylining murakkab tugal shakli asosiy fe'lining sodda tugal sifatdoshiga, *hona*: fe'lining shart maylidagi sodda shakllarini qo'shish bilan yasaladi. Sodda tugal sifatdosh o'timli yoki o'timsiz fe'l bilan ifodalanishiga qarab ega - kesim moslashuvi turli shaklda bo'ladi.

Subyektli tuzilmada sodda tugal sifatdosh o'timsiz fe'l bilan ifodalansa bo'ladi va u jins, sonda (muzakkar) o'zgaradi. *Hona*: fe'li esa son va jinsda o'zgaradi.

Muzakkar:

Birlikda uchchala shaxsda ham kesim bir shaklda bo'ladi: *meyn* (tu, vo) a:ya: hota.

Ko'plikda ham barcha shaxslardagi kesim o'zgarmaydi: *ham* (tum, a:p, vo) a:ye hote.

Muannas:

Birlikda uchta kelishigida bitta shakl bo'ladi: *main* (tu,vo) a:i: hoti

Ko'plikda ham barcha shaxs kelishiklarida bitta shakl ishlatiladi: *ham* (tum, a:p, vo) a:ti hoti.

Neytral tuzilmada sodda tugal sifatdosh o'timli fe'l bilan ifodalanib, u va *hona*: doim muzakkar jinsda birlikda qo'llaniladi.

Muzakkar va muannas jinslar:

Birlik: *main ne* (tu:ne, usne) *likha*: hota:

Ko'plik: *ham ne* (tum ne, a:p ne, unhon ne) *likha*: hota:

Bu holat vositali to'ldiruvchi bilan kelgan gapga ham tegishli bo'ladi, ya'ni kesim neytral holatda ishlatiladi.

Meyn (tu, us, ham) *ne kita:b* (xat, risa:le) *ko parha*: hota:

Obyektli tuzilmada sodda tugal sifatdosh jins va sonda (muzakkar), *hona*: fe'li son va jinsda o'zgaradi.

Muzakkar:

Birlik va ko'plikda bir xil bo'ladi: *mein ne* (tu ne, us ne, ham ne, tum ne, a:p ne, unhon ne) *ek xat likha*:

Muannas:

Birlikda va ko'plikda faqat ikkita shakl ishlatiladi: *kahi*: *joti* (birlikda) va *kahi*: *hoti:n* (ko'plikda)

Shart maylining murakkab tugal shakli noaniq tugal ish-harakatni

ifodalash uchun ishlatiladi.

Koi: va: qea zaruir hogaya: varna: vo abhi: tak a:ga:e hote

Biror narsa bo'ldi. Bo'lmasa ular shu paytgacha kelgan bo'lardilar.

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling.
2. Mavzuga oid misollar topib tahlil qiling.

Amaliy topshiriqlarni bajaring:

1. Matndagi mavzuga oid jumalarni ko'chirib tarjima qiling.
2. Mavzuga oid berilgan mashqlarni bajaring.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com.
2. www.urdustan.com.

23-mavzu

SHART MAYLING MURAKKAB DAVOMIY (PROGRESSIV) SHAKLI

Darsning o'quv maqsadi: shart maylining murakkab davomli shaklining qo'llanilish doirasini tushuntirish

Reja:

1. Shart maylining murakkab davomiy shaklining yasalishi
2. Shart maylining murakkab davomiy shaklida davomiy sifatdosh va yordamchi fe'lining o'zgarishi
3. Shart maylining murakkab davomiy shaklini noaniq davomiy ish-harakatni ifodalashi

Tayanch iboralar: davomiy sifatdosh, shart mayli, sodda shakl, shaxs, son, jins

Mavzu bayoni:

Shart maylining murakkab shakli asosiy fe'lining davomiy sifatdoshiga *hona*: fe'lining shart maylidagi sodda shakllarini qo'shish bilan yasaladi - *parh raha*: Davomiy sifatdosh jins (muzakkar) va sonda, *hona*: yordamchi fe'li jins va sonda (ikkala jinsda) ham o'zgaradi.

Muzakkar:

Birlik — *men (tu, vo) parh raha: hota:*

Ko'plik — *ham (tum, a:p, vo) parh rah hote*

Muannas:

Birlik — *men (tu, vo) parh rahi: hoti*

Ko'plik — *ham (tum, a:p, vo) parh rahi hoti:n*

Shart maylining murakkab shakli noaniq davomiy ish-harakatni anglatadi. Bu mayl noreal ish-harakatni o'tgan zamonga tegishli bo'ladi.

Shart maylining murakkab shakli asosan shart ergash gaplarda ishlatiladi.

Agar vo sa:t bajeki: xabren sun raha: hota, to ye sava:l na karta:
Agar kechki soat 7 dagi xabarlarini eshitayotgan bo'lganimda, bunday savol bermagan bo'lar edim.

Agar vo yaha:n rehte, ham ko madad de rahe hote

Agar ular shu yerda yashaganlarida, bizga yordam bergan bo'lardilar.

Agar vo achcha:parh raha: hota... Qani endi u yaxshi o'qiyotganida edi...

Mustaqil ta'lim uchun savollar:

1. Ma'ruzani o'qib konspekt qiling va o'z misollaringizni bering.
2. Shart maylining to'rtta shakliga jumlar tuzib, tahlil qiling.

Amaliy topshiriqlar:

1. Matnni o'qib mavzuga oid jumalarni yozib oling va tahlil qiling.
2. Mavzuga oid mashqlarni yozma va og'zaki bajaring.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009

2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001

Internet saytlari:

1. www.urduzaban.com
2. www.urdustan.com

GLOSSARIY

لغت

قبیلہ m. aholi yashaydigar joy;	o'ng tomon
qishloq	o' yuqoriga otmoq/jirg'itmoq
yol o'lmoq (کا) رخ کرنا	mukka: m musht
m. ishqiboz, muxlis شوہین	o'n ikkita
m. maydon; maydoncha گراؤنڈ	o'yinchining hammasi
m. hovli احاطہ	ko'zlar tikilgan edi نظریں جی ہوئی تھیں
ohak: چوٹے کی لائن; چوٹا	qaytmoq پلٹنا
b/in tortilgan chiziqcha	o' a'ylanmoq (کا) چکر لگانا
ms. chegarani (orani) حد بندی	zavqlanmoq جوش میں آنا
belgilash	oyinchi پوائنٹ
kiyamba: m. ustun	sifar m. no'l, sifr سفر
m. (bu yerda) voleybol کورٹ	o' to'pni-uzatmoq سروں کرنا
maydonchasining bir qismi	o' tashlamoq, oshirmoq پھینکانا
~ m. to'r, to'r to'rtilgan	m. soat kafjiri گھڑی کا پنڈولم
m. qorovul چوکیدار	m. ko'p tomoshabinlar, ناظرین
ms. ko'ptok, to'p گیند	kuzatuvchilar
m. o'yinchi; sportchi کھلاڑی	ms. jon - jahdi bilan جان توڑ کوشش
ms. ko'ylak قمیض	harakat qilish, urinish
ms. komanda; guruh ٹیم	qizg'in, jo'shqin جوش و خروش سے
ko'm bilan, birgalikda	ms. (oyinchi) partiya, geym ٹیم
o' joyini egallamoq	uzluksiz, ketma-ket
m. hakam ریفری	befoyda; ortiqcha
m. hushtak; ta'bi' hushtak chalmog	yutqizgan, yengilgan
	isko'r: m. ochko; hisob
	m. (bu yerda) o'qituvchi

لغت

m. tartib-intizom نظم و ضبط	ms. qarash; ko'z - dozana
ms. niya qilish, bo'yunish	yugurtirmoq (tashlamoq)
o'z uchmoq; uza jata uchib	o'z bog'lanmoq, kishanlanmoq
ketaveradi	gha'nat: o'z kamaymoq
m. ish, yumush کام کا ج	ko'm - ga binoan, ko'ra
m. ega, xo'jayin آقا	ms. tezlik, ildamlik رفتار
m. dehqon کاشتکار	ms. aylanish گردش
m. (maqsoad) مقاصد	aniqlangan, belgilangan مقرر
maqsoadlar, rejalar	bog'liq (tobe) bo'lgan پابند
taluu: m. ko'tarilish, chiqish	m. qoida, qonuniyat ضابطہ
(mas quyosh)	alg'anz xullas, qisqasi الغرض
g'ulub m. botish; so'nish غروب	1 aniqlangan; 2 maxsus مخصوص
rioya qiluvchi; (پ) ~ مینا	m. (dan ko'p) فرض فراہم
amal qilmoq	burchlar, vazifalar
baraks aksincha برعکس	ms. bajarish بجا آوری
ms. oqim, yo'nalish	ms. xato, kamchilik; کوتاہی
odatlangan, o'rgangan عادی	o' xatoga yo'l qo'yimoq برتنا
asta-sekin, ohista دہے پاؤں	ms. ostin - ustun, bo'lish, تلبیت
m. (dan ko'p) ilmlar, fanlar علوم	buzilish
belgilangan (muayyan) وقت مقررہ	(پ) ~ mabni: asoslangan; bog'lanmoq, asoslanmoq
vaqt	m. konstitutsiya آئین
muntaзам ravishda باقاعدگی سے	muqaddar m. taqdir, qismat مقدر
kundalik, har kunlik روزمرہ	m. odamlar, kishilar افراد (dan ko'p) فراد
ish bajarimoq کام انجام دینا	ms. millatlar, xalqlar اقوام
m. ish; faoliyat کاروبار	
m. chor atrof, yon - ver گرد و پیش	

m olomon; juda ko'p; bir to'p
 e'tibor bermog, qaramog
 mensimaslik, nazarga ilmaslik
 binbula'ya: chaqirilmagan
 indamasdan, jimgina
 o'z sekin (bildirmasdan)
 chiqib ketmog, juftakni rostlamog
 ipak, shoyi
 ama: ma m salla
 ms kashtachilik, zardo'zlik
 kasna: o' tang'imoq; ~ ker bel
 bog'lamoq
 paTka: m belbog'
 qadde-a: dam odam bo'yi
 huli: ya m qiyofa, tashqi
 ko'rinish
 m samimiyat, ochiq ko'ngillik
 xursandchilikni
 izhor etmog
 quchoqlamoq, bag'riga
 bosmog
 qidirmog, axtarmog
 1 ishonmog; 2 tan oimog
 ms xomushlik, g'am-anduh;
 sizsiz Ap ke btehrطرف ~ چھائی رہتی
 bizga hech narsa tatimas edi

m gilam
 juda zo'r, hashamdor,
 dabdabali
 dasturxon yozilgan
 edi
 m bolish; yostiq
 ms naqshinkorlikopcha
 m "zarda" (ziravorlar va za'faron
 qo'shib tayorlangan ovqat)
 ms shirguruchning bir turi
 ms likopcha, taqsimcha
 m janobi oliylari
 m ko'ylak; ~ kasal bo'lmoq
 ko'ylakning etagi
 bhigo'na: o' ho'llamoq,
 bo'ktirmog, botirmog
 chhiRakna: o' sepmog,
 sochmog
 sen ol; "ye to'nim"
 aslida, haqiqatda
 m tomon, yo'nalish; ~ ker
 a) qaramog; b) yo'olmog
 kiraya m ijara
 umda chiroyli, yaxshi; ~
 juda yaxshi kiyim
 nafasi ichiga tushmog (rohna)

haqiqatan, chindan ham
 xafa qilmoq, ranjitmoq
 m ayb, xato
 butunlay, batamom
 xayrli ish
 minnat (oshkora) qilinmaydi
 izzat - nafsiga
 tegmog
 m qo'shni
 muhimroq
 ms salomatlik; kayfiyat;
 ~ kasal bo'lmoq
 ms xato; kamchilik
 ~ erzud ne hoti
 agar aytganimda, sen bu xatoni
 qilmagan bo'larening
 ms nojo'ya harakat; sho'xlik
 o'z tog'ringda
 maqtayotganini
 eshitsang
 yonma-yon, tutashib
 ketgan

ms bemordan xabar olish
 hamdardlik q/q, hamdard
 bo'lmoq
 ms yupatish, tasalli berish
 o' xafa qilmoq, ko'nglini
 ranjitmoq
 ms kechirish; ~ ma'ngna
 so'ramog
 o' (bu yerda)
 yupatmog; ko'ndirmog
 xah-maxah o'z-o'zidan,
 sababsiz, bekordan-bekor
 ulajhna: o'z urishib
 qolmog, janjallashmog
 ms og'zi yomonlik,
 tilning uzunligi
 chixna: o'z chinqirmog, chiyil-
 lamog, chirqillamoq
 m ayb, gunoh
 lipaTna: o'z yopishmog; osilmog

بالاخر *bila: xir* axiyri, nihoyat
 خواب آور *xva: bu: var* uxlatadigan
 شھوکت *ms* shamoishiddati
 سۇلانا *o'* uxlatmoq
 خاموشى *ms* sukunat, sokinlik
 میندک *m* qurbaqa
 كيشناخت *kishina: haT* *ms* kishnash
 آخبرنا *o'z* (*bu yerda*) eshitlemoq
 جال *m* to'r; چچانا (لگنا) ~ to'r
 tashlamoq (yoymoq)
 ى *ms* hid, is
 سوغنا *o'* hidlamoq, iskamoq
 بھراننا *m* qanotqoqish; لينا ~ uchmoq
 پھندا *pha: nda* *m* ilmoq, sirtmoq
 (چھنا) (چا ~)
 پھراپھٹ *ms* tipirchilash
 حشر *hushar* *m* natija, oqibat
 مارتھال *ms* maqtanchiq, manman
 جېم *jim* bo'lgan, jimib qolgan
 مایوسی *ms* umidsizlik, tushkunlik
 طلوع *m* tongotish, sahar
 مھلت *mo'hlal* *ms* muhlat, vaqt
 قیدی *m* mahbus, asirga tushgan
 لاهو *lahu* *m* qon; گراننا ~ undamoq

انسان *ms* insondan
 حرکت, Olohdan barakat
 شھبھاسیز, albatta
 جندی *m* g'ayrat, jo'sh
 ڈھیللا *bo'sh*, qattiq bog'lanmagan
 اۇرتا *o'z* uchmoq, ko'tarilmoq
 ڈوری *Do'ri* *ms* ip, tizimcha
 جھاری *ms* tup, buta
 بھدھنا *o'z* bog'lanmoq
 گره *girah* *ms* tugun
 نوک *ms* tumshuq
 بھدھیز *beadab*, tarbiyasiz
 نیولا *nyo'la* *m* mangusta (*hayvon*)
 آڑے وقت میں *og'irdamlarda*
 دینا (کا) ساتھ دینا *yordam* bermoq
 کاٹنا *o'* kesmoq, qirqmoq
 احسان مند *minnatdor*
 حقیر *arzimas*, kichkina
 خوش قسمتی *ms* baxt, saodat
 تار *m* (*bu yerda*) ip, tola
 اۇزان *ms* uchish, parvoz qilish
 پھراپھٹ *purjo'sh* jo'shqin, qizg'in
 راجو قرار *ms* qochib ketish, qut'ilish
 کارنامہ *m* yumush, ish

بھجان *m* hovliqish, bezovtalik
 بھجانی کھبھت *ms* iztirob holati
 پایہ تکمیل *m* xotima, oxir; تکمیل
 پھونغا yetkazmoq, tamomlamoq
 تھولیش *ms* topshirish, berish;
 شھده ~ topshirilgan, yuklangan
 كھترول *m* boshqarish; tekshirish
 كام كروانا *o'* ish qilairmoq
 اعتماد *m* ishonch; کرنا (پ) ~
 ishonmoq
 غیر متعلقہ *aloqasi yo'q*; keraksiz
 استرازا کرنا (سے) *o'zini tiymoq*, bosh
 tortmoq
 اچھا بھلا *yaxshi*, tuzukkina
 ملازمت *ms* ish joyi, xizmat
 غیر ذمہ دارانہ بات *mas'uliyatsizlik*
 bilan aytilgan gap
 قدرومنزلت *ms* izzat-hurmat, obro'
 درپیش *oldida* turgan; muhim
 (کا) مقابلہ کرنا *o'* bellashmoq
 اپنا (اپنا لینا) *o'* o'zlashirmoq;
 o'ziniqi qilmoq
 مزاج *m* hazil-mutoyiba
 کامران ہونا *muvaqqiyat qozonmoq*
 باصلاحیت *salohiyatli*, qobiliyatti
 بھدھولہ *bardamlilik*, ruhi tetiklik
 رستگو'ی, haqiqatni
 گاپیروۋچی
 خوش مزاج *xushfe'l*, xushtabiyat
 کیسوئی سے *ms* diqqat-e'tiborni
 کام کرنا ~ izchillik
 bilan ishlamoq
 عادی *odatlangan*, o'rgangan
 ماتحت *qo'ostidagi*, tobe
 بہت افزائی *ms* ko'ngilni
 ko'tarish, ruhlanitirish
 دلجوئی *ms* g'amxo'rlik; iltifot
 تعریف *ms* maqtash
 کامیابی *ms* muvaffaqiyat, yutuq
 قابل قدر *maqtovga loyiq*;
 katta muvaffaqiyat, yutuq
 جوش و خروش *m* qizg'inlik, zavq-shavq;
 ishtiyiq
 عائد ہونا (پر) *oid*, lozim (tegishli)
 بھ'imoq
 دلداری کرنا *ko'ngilni ko'tarmoq*
 نا کامی *ms* mag'lubiyat; muvaffaqiyatsizlik
 دارودار *m* ko'ch asos, poydevor
 سوچ *ms* o'y; fikr yuritish
 خود اعتمادی *ms* o'z-o'ziga ishonish

ko'rmasdan, ko'rmayturib دیکھے بغیر	صدر دروازہ m asosiy darvoza
ms (bu yerda) yo'lakcha دری	پانکھری paNkhhri: ms. qul bargi,
m shars'hara آبشار	g'uncha
baland, katta [daraxt] تاوور	sil ms yassi tosh
dilfareb go'zal, ko'rkam دلفریب	قرارداد پاکستان ms. "Pokiston Qarori"
ms qator, egat کیاری	(Mustaqil Pokiston davlatini barpo
chabu:tra: m shohsupa; چبوترا	etlish borasida 1940 yili Laho'rida
tagkursi, pyedestal	qabul qilingan qaror)
dan iborat bo'lmoq (pr) mustaml هونتا	lift ms lift; لگتی ہوئی ہے; lift
barqi: qunquma m (bu yerda) برقی ققمه	o'rnatilgan
charog'onlik, illuminatsiya	m aylana zinapoya
عالیشان, عالی شان a'li:sha:m juda katta,	بررا m chet, qirg'oq
hashamatli, dabdabali	رات کی ~ میں; ms qorong'illik; تاریکی
kusha:da keng, erkin, serbar کشاده	tun qorong'isida
fanne-ta:mir m qurilish فن تعمیر	m ko'rinish, manzara; نگارہ
san'ati, me'morchilik, arxitektura	qaramoq, tomosha qilmoq
m shohning diwari: xas, diwari: nam عام قبول qiladigan saroylari	گزییا gu'Riya: ms qo'g'irchoq
m shohasar شاہکار	g'araz xullas
azi:mush-sha:n serha- عظیم الشان	dilfarebi: ms go'zallik,
sham, ajoyib, mahobatli	dabdabalik, joziba
vasi: keng, katta, erkin واسی	tengi yo'q; ko'ch
	gapyo'q

ms tor dunyoqarashlik, تنگ نظری	bezovta qilmoq, ozor bermoq دینا
aqining cheklanganligi	ravaya m yo'l tutish, yondoshish; رویہ
o'zaro باہمی	munosabat
ago'lu: tutaqib آگ بگولا	gaporasida, asta - باتون ہی باتون میں
ketgan, jahli chiqqan	sekin
diniy, mazhabiy دینی	sulh m sulh, tinchlik صلح
1 yuzaga keltirmoq; تخم دینا	boadablik, yaxshi بلند اخلاق
tug'moq; 2 ko'ch sabab bo'lmoq	tarbiya ko'rganlik
(pr) e'tiborni چھماتا, چھماتا	o' ~ chaptana; ms mazharat
o'ziga qaratmoq, jalb qilmoq	uzr ~ خواه; kechirim so'ramoq;
~ ms حیثیت; ijtimoiy; معاشرتی	so'rovchi (so'rayotgan)
jamiyatdagi mavqei (o'rni)	qayta, boshqatdan دوباره
ms 1 ahamiyatsizlik; 2 pastlik, کستری	ms baxt, saodat
tubanlik	o'z: 1 kuymoq, yonmoq; 2 ko'ch جلنا
m his; t: dila ~ (ka) ishon- احساس	achinmoq, qayg'urmoq
tirmoq, uqdirmoq, ko'ngliga solmoq	ms tushunmovchilik غلط فہمی
1 umid, توقعات ms (dan ko'p) to'q	hammaga ہر دول عزیز
ishonch; 2 ko'ch kutish	yoqadigan, mashhur
o'z: mos kelmoq, (pr) p'ora: atirna	odatlar (dan ko'p) عادات ms عادات
(tushmoq), munosib bo'lmoq	m xulq - atvor, yurish - turish اطوار
ms 1 o'zor; 2 ziyon تھیس	yaxshi, qulay خوشگوار
~ ozor yetmoq پہنچنا	~ o'zar: kama; ms to'siq, g'ov; تھج
ms noqulaylik, o'ng'aysizlik; تکلیف	to'siqni yengmoq (yengib o'tmoq)

دستیاب ہونا bor (mavjud) bo'lmoq	ataladigan erkaklar poyafzali
عمدہ unda a'lo, juda yaxshi	کپیل m ko'rpа; adyof
سوت sut m eshilgan (yigirilgan) ip	قالین m gilam
سوتی کپڑا m ipgazlama	بھیڑ bheR ms qo'y; پالنا ~ o' qo'y
کھڈی khaDDi; ms dastgoh	boqmoq
چادر ms choyshab	آرائش ms bezatish, bezak
میز پوش ms dasturxon	مالی حالت ms iqtisodiy ahvol
خوریج، چہلہ xoriij, chetel	مددگار yordamchi, madadkor
نیت nit nae turli, har xil	برائی ms yomonlik, kamchilik
ڈیزائن Dizayn m 1 bichim, shakl;	خود خود o'z-o'zidan
2 dizayn	خام مال m xomashyo
کروڑ o'n million	مہنگے داموں qimmatbahoda
دراصل aslida	منگوانا maNgoana: o' olib keltirmoq
کارگر ka.rig'ar m hunamand, usta	حاصلہ افزائی haosila afzai: ms
تعارف کئے بغیر نہیں رہ سکتے maqtashga	rag'battantirish, qo'llab-quvvatlash
loyiq, maqtamasdan bo'lmaydi	اون u:n m jun
مضبوطی ms qattqlik, baquvvatlik	کاروبار m ish, yumush; biznes
دیدہ زیب di'adzeb chiroyli, ko'rkam	واقع ہونا ro'y bermog, sodir bo'lmoq
مانگ ms (bu yerda) talab, ehtiyoj	گوشے گوشے میں burchak-burchakda,
آرام دہ a:ra:mdeh (bu yerda)	chekka-chekkada
ma'qul, qulay	مٹی کا برتن sopol idish
سلیم شاہی جوتے m "Salim Shahi" deb	ٹائیل Ta:yl m kafel

بیزی ms ko'kat, sabzavot	o'tmas edi
کاشت ms ziroatchilik, dehqonchilik	سحن schi m hovli; sahn
خیریت ms eson-omonlik, tinchlik	مصروف mashg'ul, band
اطمینان m xotirjamlik, tinchlanish	مٹی نرم کرنا yemichopmoq
مشاغل m (مشغلہ dan ko'p)	(yumshatmoq)
mashg'ulotlar, vazifalar	بیج bi:j m urug; پالنا ~ urug'
تفصیل ms tafsilot; سے ~ batafsil	sepmoq (ekmoq)
دراصل aslida	ٹماٹر m pomidor
دل گھبراتا o' siqlimoq; bezovta	پانی:ری ms ko'chat
(notinch) bo'lmoq	میرچ mirch m garmdori
جان پہچان m tanish-bitish	بینگن beNgan m baqlajon
عزیز (bu yerda) do'st, yaqin odam	باتھ بٹانا yordam bermog,
دن پہاڑ معلوم ہوتا تھا kun juda	ko'maklashmoq
uzayib ketgandek tuyular edi	بعض اوقات ba'zan, onda-sonda
پڑوسن paRo'san ms qo'shni ayol	غرض xullas, qisqasi, demak
تم آجایا کرو sen kelib tur	توجہ ms diqqat, e'tibor
کیاری ms egat, pol	اپنے ہاتھ سے لگائی ہوئی بیزی o'z qo'li
مکڑی ms bodringning bir turi	bilan ekilgan ko'kat
وقت نہیں کتنا تھا vaqt hech	الطف m (bu yerda) zavq-shavq

میٹھاس <i>miThas</i> <i>ms</i> sharbat, shirinlik; (<i>bu yerda</i>) yoqimli (shirali) ovoz	کلمات <i>m</i> (کلہ <i>dan ko'p</i>) iboralar, gaplar
کوم دیش <i>ozmi-ko'pmi</i> , deyarli	رکبک <i>rakik</i> beadab, yomon; past,
چیننا <i>o'</i> chiyillamoq, chirillamoq	رازیل <i>razil</i>
لٹا <i>m</i> diqqat, e'tibor; کرنا (کا) ~ e'tibor bermoq, inobatga olmoq	اپنی مثال آپ ہونا <i>yaqqol misoi</i> bo'lmoq, namuna bo'lib xizmat
کشش <i>kashsh</i> <i>ms</i> (<i>bu yerda</i>) joziba	qilmoq
کرتا <i>o'</i> bosh tortmoq, o'zini olib qochmoq	تفصیل <i>sapi:l</i> (<i>bu yerda</i>) talaffuzi qiyin bo'lgan so'z
پسندیدہ <i>pasandi:da</i> xush keladigan, yoqimli	فحش <i>fuhs</i> uyat, qo'pol, beadab
دھیما <i>dhi:ma</i> sekin; past [ovoz]	بڑائی <i>ms</i> kattalik; muhimlik; <i>اپنی</i> ~ o'zini katta qilib ko'rsatmoq
دل نشیں <i>dilnashi:N</i> yoqadigan, yoqimli	اپنی بات ~ <i>o'</i> ko'ndirmoq; ~ o'zining gapiga ko'ndirmoq, gapini
قربت <i>qurbat</i> <i>ms</i> yaqinlik, yaqin bo'lish	o'tkazmoq
پابندی <i>ms</i> (<i>bu yerda</i>) bo'ysunish, amal qilish	تھوپنا <i>tho pna: o'</i> qabul qildirmoq; o'tkazmoq { <i>o'z gapini</i> }, tiqishtirmoq
ناواقفیت <i>na:va:qfi:yat</i> <i>ms</i> bilmaslik, voqif bo'lmaslik	گپنا <i>o'</i> kesmoq; ~ gapini
تک (<i>bu yerda</i>) ham, hatto	bo'lmoq
	شور و غل <i>sho'ro'-g'ul</i> <i>m</i> shovqin-suron, tartibsizlik

لغت

مرض <i>m</i> kasallik, bemorlik	شادمانی <i>ms</i> xursandchilik, shodlik
پارنا <i>o'</i> tur mag'lub b/q, yengilmoq, yutqazmoq	معارض <i>m</i> davolovchi, shifokor <i>ms</i> xizmat
درباری <i>m</i> saroy ayonlari (ahli)	کے صلے میں <i>ko'm</i> evaziga, o'miga
فکر مند <i>g'amgin</i> , qayg'uli	جو چاہے <i>o'</i> so'ramoq; talab q/q; مانگے <i>xohlaganini</i> so'rasin
مابوسی <i>ms</i> umidsizlik, tushkunlik, ma'yuslik	عطیہ <i>m</i> sovg'a, tuhfa, in'om
پوشیدہ <i>maxfiy</i> , yashirin; رکھنا ~ saqlamoq	بے نظیر <i>betakror</i> , mislsiz
امراء <i>m</i> (امیر <i>dan ko'p</i>) 1 amirlar; boylar; 2 davlat arboblari	میرے جواہرات <i>m</i> duru javohirlar
محل <i>m</i> saroy, koshona	شوق <i>m</i> qiziqish, diqqat-e'tibor
لاعلاج <i>davosiz</i> , dardi bedavo	کی خاطر <i>ko'm</i> uchun, -ga
اعتماد <i>m</i> ishonch, e'timod	جاگیر <i>ms</i> shaxsiy yer-mulk, jogir
تجویز <i>ms</i> taklif; دوا کی ہوئی ~ ko'rsatilgan dori-darmon	(کے لئے) ~ کرنا <i>bag'ishlangan</i> ; وقت baxshida etmoq
موافق آنا <i>to'g'ri</i> (mos) kelmoq	شایدی <i>dargumon</i> , shubhali;
بھلا چنگا <i>bhala: chu'nga</i> soppa-sog', sog'lom	کوئی علم ایسا ہو <i>bunday ilm</i> bo'lmasa kerak...
صحت یابی <i>ms</i> tuzalish, sog'ayib ketish	تصنیف <i>ms</i> asar, yozilgan narsa
چشن <i>m</i> bayram, tantana	لسان العرب <i>lissa:nul-arab</i> <i>m</i> arab tili
بیجا <i>o'z</i> bezalmoq, yasatilmoq	قرارداد <i>ms</i> qaror; rezolutsiya
شان <i>ms</i> dabdaba, hashamat;	لسانیات <i>ms</i> tilshunoslik
	فروغ <i>m</i> o'sish, rivojlanish
	گراں قدر <i>juda</i> katta, ulkan
	چرچا <i>m</i> gap, so'z, suhbat
	سے <i>savlat</i> to'kib, viqor bilan

مسائل *m* (مسئله *dan ko'p*) *māsālahar*,
muammolar
پیشتر *asosiy, ko'proq (qismi)*
میزان *m* 1. tarozi; 2 *ko'ch yakun*
گوناگون *ko'ptomonlama, serqirra*
سرگرمی *ms faoliyat, ish*
ترقی پند مصنفین *ms Taraqqiypar-*
var yozuvchilar uyushmasi
معاشرتی *ijtimoiy; ~ m ijtimoiy*
jihati
ٹریڈ یونین *m kasaba uyushmasi*
لوٹس *lo'Tas m nilufar (gul)*
ترجمان *m organ (bu yerda Osiyo va*
Afrika yozuvchilarining "Nilufar"
jurnali)
عظمت انسان *ms insonning ulug'vortigi*
احترام آدمیت *m insonni e'zozlash*
پیغام *m* 1 noma, maktub; 2 *(bu*
yerda) maqsad, maslak, dunyoqarash
ہیڈ کوارٹر *m qarorgoh, shtab-kvartira*
دردناک *achinarli, ayanchli*
مشاہدہ کرنا *(کا) ko'zdan kechirmoq*
(سے) نہ کرنا *tegishli, taalluqli; ~ (سے) tushkunlik, qayg'u*

bog'lamoq; bag'ishlamoq
اشعار *m* (شعر *dan ko'p*) *she'rlar*
مارشل لاء *m* *harbiy holat*
پدر کرنا *surgun (badarg'a) qilmoq*
پر آمادہ کرنا *chorlamoq, undamoq*
کمال *m* *(bu yerda) xizmat,*
taqdirlashga loyiq ish
روایات *ms* (روایت *dan ko'p*)
an'analar
ہم آہنگ کرنا *uyg'uniashtirmoq*
(سے) ہم آہنگ کرنا
سونا *samo'na o' sig'dirmoq, o'z*
ichiga olmoq; singdirmoq
طرزیان *m* *yo'zish uslubi*
عاشقانہ *ishqiy, lirik*
لہجہ *lehja m* *adabiy uslub*
عمدہ *umda juda yaxshi, ajoyib*
آمیزش *ms* *uyg'unlik, muvofiqlik*
مجاہد *kurashchi*
(دردمند) *bechora, kambag'al;*
ezilgan
مشاس *mi'lhas ms* *dilbarlik, tarovat*
آہنگ *ms* *orzu qilish, intilish*
مایوسی *ms* *tushkunlik, qayg'u*

لغت

مصحف *musannif m* *adib, yozuvchi*
قلمی نام *m* *taxallus*
پرائمری اسکول *m* *boshlang'ich maktab*
بی اے کی ڈگری *ms* *bakalavrlik*
darajasi
ملازمت *ms* *ish, xizmat*
سرگرمی *ms* *ish, faoliyat*
وطن دوستی *ms* *vatanparvarlik*
سامراج *m* *imperializm*
سوز وطن *m* *vatan dardi*
جذبات *m* (جذبہ *dan ko'p*)
his-tuyg'ular
حکام *m* (حاکم *dan ko'p*) *ma'muriyat*
ابتدائی *boshlang'ich, ibtidoiy*
معاشرہ *maa'shira: m* *jamiyat*
ناول *m* *roman*
قین *m* *qalloblik, xiyonat*
گودان *m* "Gaodan" *(hindularda*
sig'irni qurbonlik tariqasida
brahmanga tortiq qilish rasmi)
میدان عمل *m* *amaliyot maydoni*
توجہ مبذول کرنا *e'tibor qaratmoq*
نفسیاتی *ruhiy, psixologik*
شاہکار *m* *shohasar*
مراغ *m* *to'plam*
افسانہ نگاری (افسانہ نویسی) *ms* *hikoya*
yo'zish, hikoyanavislik
نقاد *m* *tanqidchi*
حقیقت نگاری *ms* *realizm; voqelik,*
(adabiyotdagi yo'nalish)
چیتا جاگتا *yaqqol, aniq, ravshan*
کردار *m* *(bu yerda) asardagi obraz*
معاشرتی *ijtimoiy, sotsial*
مسائل *m* (مسئله *dan ko'p*) *muammolar*
صحیح *sahih tog'ri, aniq*
تصویر کشی *ms* *yoritish, tasvirlash*
دیہی زندگی *ms* *qishloq hayoti*
عکاسی *ms* *ko'rsatish, aks ettirish*
مشاہدات *m* (مشاہدہ *dan ko'p*)
kuzatishlar
گھانا *ghana: na: m* *oila; uy*
تکلی *ms* 1 *achchiqlik; 2 ko'ch*
qiyinchilik
پس ماندگی *ms* *qoloqlik*
شعوری طور پر *ongli ravishda, ataylab*
سلیس *sali:s* *oson; yengil (til)*
پانوارہ *iboralarga boy (til)*
پرتا سیر *puta: si: ta'sirchan, kuchli*

آیام *m* (يوم) *dan ko'p*) 1 kunlar;
 2 *ko'ch* vaqt
 كورث *m* بانى Oliy Sud (*provinsiyada*)
 بالآخر *bila:xi* axiyri, nihoyat
 طويل *tavi:l* uzun, uzoq
 علائت *ms* betoblik, bemorlik
 انتقال *m* o'lish, olamdan o'tish
 تعقیفات *ms* (تصنیف) *dan ko'p*)
 yozilgan asarlar
 درآ بانگ *ba:Ng dara* *m* qo'ng'iroqning
 ovozi
 بال جبریل *m* Jabroyil qanotlari
 ضرب کلم *m* Musoning gurzisi
 ارمان حجاز *m* Hijoz armug'oni
 کلام *m* 1 yozilgan narsa, kalom;
 2 *ko'ch* ijod
 بیشتر *asosiy, ko'p*
 مشتعل ہونا (پر) - *dan* iborat bo'lmoq
 وسعت *ms* kenglik, bepoyonlik
 چتگی *ms* balog'at, yetuklik
 گہرائی *ms* teranlik, chuqurlik
 جہات *ms* (جهت) *dan ko'p*)
 yo'nalishlar, tomonlar
 تشبیہات *ms* o'xshatishlar, majozlar
 استعارات *istea:ra:t* *ms* (استعاره) *dan*
ko'p) istioralar, metaforalar

امکانات *m* imkonoyatlar
 تسقیل *saqi:l* talaffuzi qiyin bo'lgan
 (so'z)
 بتکلفانہ *betakallufa:na* bemalol,
 erkin, betaklluf
 پہلو *m* tomon, taraf
 زور *m* (*bu yerda*) kuch, quvvat;
 پیدا کرنا *o'* ta'sir kuchini paydo
 qilmoq
 پیام *m* maktub, noma
 کارفرما (*bu yerda*) muhim rol
 o'ynaydigan
 فلسفہ خودی *m* "o'zlik falsafasi"
 عظمت رفتہ *m* buyuk o'tmish
 تو'لقین تیرا دینے والا
 to'liqlantiradigan
 دینا *o'* (کی) chorlamok
 کردار *m* 1 qiyofa, o'braz; 2 (*bu*
yerda) odam, inson
 مثالی *i* bratli, namunali
 شاپین *m* lochin (*g'urur fimseli*)
 شمشکنا *o'z* horimoq, charchab qolmoq
 پردہ *pardam* qat'iy; irodali, mard
 خطرہ افتاد *xatrae-ifta:d* *m* balandlik
 xavfi
 حضر راہ *hizre-ra:h* *m* Hizr, Hizr buva
 خلیفہ *m* 1 vakil, noib; 2 xalifa

لغت

سر (*ing. sir*) ser, janob (*inglizlar*
 tomonidan beriladigan unvon. U
 bilan Sayid Ahmad Xon taqdir-
 langan edi: Sar Sayyad)
 بارہ صغیر *barre-sag'ir* *m* Janubiy Osiyo
 mintaqasi, Hind yarim oroli, sub-
 kontinent
 صلح *muslih* *m* islohotchi
 علی گڑھ تحریک *ms* "Aligarh harakati"
 (Hind musulmonlari o'rtasidagi
 ma'rifatparvarlik harakati)
 بانى *m* asoschi
 نشوونما *nashroo'-numa: m* ulg'ayish,
 o'sish
 ہستی *ms* kishi, shaxs
 تا *m* buva (*ona tomonidan*)
 کردار *m* (*bu yerda*) xizmat, tutgan
 o'rni
 گہری نظر رکھنا (*پر*) yaxshi (chuqur)
 bilmoq
 قابل ذکر *diqqatga loyiq* (sazovor)
 کی بدولت *ko'm* tufayli, yordamida
 خوبی *ms* yaxshi xislat, fazilat

ان کی زبانی سننے *ukishining*
 (ularning) o'zlaridan eshiting
 مارا *thappaR* *m* shapaloq; shapaloq tushirmoq
 جہاں چاہے چلے جائے *xohlagan*
 tomoniga ketsin
 ہوجزکر *iltimos* qilib (*huj'* qo'lini
 qovushtirib)
 شبہ *shubha:shuba* shubhasiz; albatta
 ذاتی *shaxsiy*, xususiy
 خلوص *m* samimiyat, sidqidillik
 مستقل مزاجی *ms* irodalilik, irodaning
 mustahkamligi
 جدوجہد *ms* harakat; kurash
 کامیاب *muvaqqiyatli*, natijali
 شدھارنا *o'* isloh qilmoq, yaxshilamoq
 حفظ کرنا *o'* hifz (yod) olmoq
 عہدہ *o'huda* *m* mansab, lavozim
 خدمات *ms* (خدمت) *dan ko'p*)
 ~ انجام دینا; xizmatlar, ishlar;
 ~ ishlar, xizmat qilmoq
 سلسلہ *m* (*bu yerda*) jarayon

~ برپا کرنا m qo'zg'olon; inqilob; غزدر
 qo'zg'olon uyushtirmoq. (Bu yerda
 Hindistonda inglizlarga qarshi 1857
 yilda ko' tarilgan qozg'olon nazarda
 tutiladi)
 کچلنا kuchalna: o' bostirmoq;
 yanchmoq, ezmoq
 گولیوں کا نشانہ بنانا ms o'q;
 otib o'ldirmoq, o'qqa tutmoq
 پھانسی ms osish; پر لٹکانا osib
 o'ldirmoq
 واقعات m (dan ko'p) voqealar,
 hodisalar
 ذمہ دار (bu yerda) aybdor
 قہر و ذلیل past ~ جاننا;
 qabih, razil; (tuban) deb bilmog
 مالی حالت ms moddiy (iqtisodiy)
 ahvol
 خیالات m (dan ko'p) g'oyalar
 عام کرنا o' ommalashirmoq,
 yoymoq
 سائنسیک سوسائٹی ms ilmiy uyushma
 (jamiyat)
 علوم m (علم dan ko'p) ilmlar, fanlar
 مفید mufti.d foydali; kerakli

150

تحریک ms 1 harakat; 2 (bu yerda)
 faoliyat
 پس esk shuning uchun, zero
 آمدنی ms daromad, kirim
 اخراجات uxra:ja:t m ko'p xarajatiar,
 chiqimlar
 شوق m qiziqish, ishtiyoq
 دہشتیانہ (bu yerda) yomon
 (salbiy) narsa
 گے // جائیں ning esk.
 shakli
 تماش بینی tana:sh bi:ni: ms ayshu ishrat,
 kayf-safo
 عادی odattangan, o'rgangan
 پھوہر phu:haR (esk) o'qimagan,
 savodsiz, omi
 بدسلوکی bad sali:qa beadab,
 tarbiyasiz
 وحشی velshi: yovvoyi, vahshiy
 وضع دار yaxshifazilatlariga ega,
 sipo; bama'ni
 عقلی قوت (عقلی قوت) ms 1 aqliy
 faoliyat, ish; 2 (bu yerda) miyani
 ishlatish, fikr yuritish

154

ڈرائی Dani:oni: ms qo'rqinchli,
vahimali
ہے یوں نہیں ہے یوں undayemas,
bunday
جاننا o' bilmoq; کیا جانو sen
nimani bilarding
شھوک m tupuk
رگ ms tomir
تتا tanna: o'z tarang bo'lmoq,
tortilmoq
بھویں bharveN ms qoshlar
آستین m yeng; چڑھانا yeng
shimarmoq; tayyorlanmoq
مٹھی mu'TThi: m (bu yerda) qo'l,
musht
بچاؤ m o'rtaga tushish, ajratish
چھڑانا chhuRa:na: o' chiqazmoq,
qo'yib yubormoq
اختلاف رائے m ixtilof, qarshilik,
boshqacha oylash
پرکھنا parakhna: o' ajratmoq, farqiga
bormoq
بہش بہش behs-mubahisa m
bahs, tortishuv

کسوٹی kasaoTi: ms 1 sinash toshi;
2 o'ldhov, mezon
پھیکا phi:ka: 1 bemaza; 2 ko'ch
zerikarli
شائستگی ms muloyimlik
ہاتھ سے نہ جانے دینا qo'dan
bermaslik
پس esk shuning uchun, xullas
تردید ms rad etish, e'tiroz bildirish
دوبدو du:-badu: yuzma -yuz
نہ نہ پائی جائے; بناوٹ ms sun'iylilik;
sun'iylilik ro'y bermasin
کرتا o' qilmog, qo'llamoq
معذرت ms kechirim, uzr, avf
(دھوکا (دھوکا) xato; m 1 (bu yerda)
2 aйдash
باور m ishonish; ishonch
الٹ پھیر ulaT-pher m 1 chigallik;
2 ostin-ustun
یقین m ishonch; دلاتا o' ishon-
tirmoq
ہنسی مذاق haNsi:-mazaq m
hazil, hazil-mutoyiba
دل ٹینڈا کرنا tinchlanmoq

آتا jangda halok جنگ میں کام آتا
bo'lmoq
ذمہ m zimma; اپنے میں لینا o'z
zimmasiga olmoq
نامور nomi chiqqan, taniqli
علماء m (علم dan ko'p) olimlar,
ulamolar
ابتداء ms boshlanish, ibtido
عظیم المرتبت azi:mul-martabat ulug'
martabali
بزرگ buzurg hurmatli, e'zozli,
mo'tabar
شعر گوئی ms she'r yozish, shoirlik
کمال m 1 kamolot; 2 ko'ch xizmat
نیشب و فراز nashbo'-fara:z m ko'ch
pastu baland; issiq - sovuq
گہری نظر سے مطالعہ کرنا chuqur mutolaa
qilmog
بشریت ms 1 insoniyat; 2 odamiylik
موقع ma'vqa m imkoniyat, fursat
ناز m faxr; کرتا (پر) faxrlanmoq
کے نزدیک ko'm yaqinida, yonida;
غالب G'olibning fikricha
جوہر m 1 gavhar; 2 qimmatbaho narsa
خودی xudi: ms (bu yerda) o'zlik

کی بدولت ko'm tufayli, yordami bilan
تعمیل ms 1 tugatish; 2 (bu yerda)
kamolot
منزلیں طے کرنا manzillarni bosib
o'tmoq
طبیعت ms (bu yerda) inson tabiyati
زیست ms hayot, umr; borliq
درد بے دوا darde-be dava: m dardi
bedavo
غیر مانوس notanish, noma'lum
ترکیب ms ibora, so'z birikmasi
روش ravish ms usul; yo'l
اختیار کرنا o' tanlamog; qilmog
تصانیف ms (تانیف dan ko'p) asarlar
اول اول tur birinchi bo'lmoq
میدان m 1 maydon; 2 ko'ch soha
ہم پلہ m barobar (teng) bo'lish
عام فہم tushunarli, sodda (til)
بے تکلفانہ انداز sodda uslub (tarz)
ظرافت ms hazilkashlik
مکتانجی muktasanji: ms 1 so'zamollik;
zukkolik, donolik; 2 hazil-mutoyiba
سوانحی tarjimai holga oid, avtobiografik
حیثیت heysiyyat ms mavqe, o'rin;
رکنا (کی) o'rin tutmoq

واقعات vaq'eat m (واقعه dan ko'p)
voqealar, hodisalar

سامی ijtimoiy

پہلو دار ko'p qirrali; har tomonlama,
serqirra

تفصیلات ms (تفصیل dan ko'p)
tafsilotlar

تصنیفات ms (تصنیف dan ko'p) asarlar,
yozilgan narsalar (shuningdek تصانیف)

عظمت ms buyuklik, ulug'vorlik
بے نظیر betakror, yakkeyu yagona

انفرادیت ms o'ziga xoslik

انداز m yo'l, usul; اور بیان ~ yozish
uslub o'zgacha, o'ziga xos

خصوصیات ms (خصوصیت dan ko'p)
xususiyatlar, o'ziga xos tomonlar

چھیڑنا o' tegmoq; qo'lurmoq

مصائب ms (مصیبت dan ko'p)
musibatlar, g'am-tashvishlar

دشواری ms qiyinchilik

زندہ دل xushchaqchaq, quvnoq

خوش مزاج xushfe'l, xushmuomala

آزما قلم o' sinamoq; قلم qalam

tebratmoq, ijod qilmoq

اصناف (صنف dan ko'p) ms janrlar,
ustublar, sinflar (adabiyotda)

شاعرکار m shoh (durdona) asar

معراج کمال m kamolot cho'qqisi
واقفیت ms tanish (voqif) bo'lish

پبلشنگ ہاؤس pabliشيNg haus m
nashriyot

منظوم ترجمہ m she'riy tarjima

منظوم ms tarjima qilish, o'g'irish

کا ~ استاد کے سر ہے // سہرا
ustozning xizmati katta

مجموعہ majmua m to'plam

قالب m qolib, shakl; ڈھالنا ~
1 qolipga solmoq; 2 (bu yerda)

tarjima qilmoq

حوصلہ افزا ruhlangan, ilhomlangan

قاری m kitobxon, o'quvchi

وسیع تر vasi.tar kengroq; yaqinroq

بیزا اٹھانا o' jazm (ahd) qilmoq

قطعات m qit'alar (she'riyjanr)

مترجمین mutarjimi:n m (مترجم dan
ko'p) tarjimonlar

مقبولیت ms hurmat qozonish,
shuhrat topish

کردار m (bu yerda) 1 xizmat;

2 ko'chi ahamiyat

سورج m quyosh;

تین بجے ہی ~ نکل آئے؟

soat uchda quyosh chiqsinmi?

چونکنا (چونک اٹھنا) chao:Nkua: o'

seskanmoq, cho'chib tushmoq

بازا baRbaRa:na: o'z vaysamoq;

g'ulduramoq

حسب معمول hasbe-ma:mu:l

odatdagidek, odatan

ہوا ~ kelgan, paydo bo'lgan; ہوا ~

kelmoq, ko'rinqmoq

مچلنا o'z shod bo'lmoq, quvonmoq;

کو'nglim yayrar طبیعت مچلنا ہوتی تھی

edi, xursand edim

ڈسٹربڈ DisTarbD (so'zlashuvda)

bezovta bo'lgan; ہوا ~ halovatni

yo'qotmoq, bezovta bo'lmoq

آستین ms yeng; چڑھانا ~

yengni shimarmoq; biror narsaga

shay bo'lmoq, tayyorlanmoq

گلاس m stakan

انبار ambar m uyum, to'da

سائز m hajm, o'lcham

پچھتانا pachhtana: o'z afsuslanmoq

لغویت lag'viyat ms tentaklik,

ahmoqlik

قوت ارادی quvate-iradi: ms iroda

kuchi, irodalilik

کیا ~ ہے؟ m ziyon, nuqson; حرج

nimasi yomon, nima bo'libdi?

کاکرکنا kaRakna: o'z 1 qattiq gapirmoq,

baqirmoq; 2 gumburiamoq

گھونسا gho'Nsa: m musht

ہر صورت har holda

کروٹ ms yonboshga ag'darilish,

yonboshlash

قصور m ayb, kamchilik

سہانا suhana: go'zal, yoqimli

افزا ruhlantiradigan, ko'ngilni

ko'taradigan; ilhombaxsh

صرف کرنا (bu yerda) foydalanmoq;

ishlatmoq

غور و فکر ms fikr yuritish, mulohaza qilish
 نامور na-muvar m taniqli, nomdor
 شخصیات ms ko'p kishilar, shaxslar
 اثرات m (dan ko'p) ta'sirlar
 نشوونما ms o'sish, ulg'ayish
 سویٹزرلینڈ ms Switzerland m Shveysariya
 پاس کرنا (bu yerda) tamomlamoq, bitirmoq
 شہریت ms fuqarolik
 پی ایچ ڈی (PhD) ms doctorlik ilmiy darajasi
 کی غرض سے ko'm uchun, maqsadida
 ملازمت ms ish; ishlar; ishlar
 ishga kirmoq
 تھلکا ms tehika m shov-shuv, hammani hayratga soladigan voqea; o'chayta
 shov-shuvga sabab bo'lmoq
 پھیلنا ms pechida qiyin, chigal
 تصورات m (dan ko'p) tushunchalar, tasavvurlar

انسٹیٹیوٹ آف فزکس m fizika instituti
 بارسہ اقدار barsare-igtidar hokimiyat tepasida turgan; Ana ~ hokimiyatni o'z qo'lga olmoq (egallamoq)
 یہودی دشمن ms munosabat; yahudiyarga qarshi siyosat (munosabat)
 ناپسندیدہ شخص noma'qbul shaxs, "persona non-grata"
 منسوب tegishli, aloqador; uning nomiga qo'yilgan ko'cha
 بیلجیم ms belgiem m Belgiya
 بلند پایہ (bu yerda) hufuzli, obro'li
 عہدہ o'huda m mansab, lavozim
 نظریات ms (dan ko'p) nazariyalar
 گ'ویا; nazariyalar
 نازیزم m fashizm, natsizm
 عظمت ms 1 buyuklik, ulug'vorlik; 2 kuch, qudrat
 (کا) ~ ہوتا; ixlosmand; tarafdor; ishonmoq

سحر انگیز sehrli, fusunkor
 کے گرد ko'm atrofida
 چکر لگانا o' atrofida aylanmoq
 تعریف ms 1 maqtov; 2 tanish bo'lish
 بلندی yuksak, a'lo
 تاجلی tajalli: ms 1 jilva, chaqnash; 2 dabdaba, shukuh
 ظلمت کدہ m qorong'i joy, qorong'ilik
 شمس shams m quyosh, oftob
 پیش m kasb, ish, hunar
 جنوں junu:N shaydo; savdoyi
 یوں shunday, shundoq
 کانا m tikon
 چھبنا chubhna: o'z sanchilmoq
 کپک ms kiprik
 سوئی su'i: ms igna
 منفرد munfarid betakror
 ماننا o' tan olmoq, bilmoq
 عظمت ms buyuklik, ulug'vorlik
 قول qo'l m gap, ibora
 ہمدردی ms hamdardlik; rahm, shafqat
 ذاتی shaxsiy
 نہر ms anhor, kanal
 کھلوانا o' 1 qazdirmoq; 2 qurdirmoq; 3 ochtirmoq
 بانگات m bog'-rog'lar

اہل علم m ahli ilm; ziyolilar
 معاونت moavoinat ms yordam (ko'mak) berish
 ہمت افزائی ms rag'batlantirish, ilhomlantirish
 فراوانی ms to'kin-sochinlik
 انحصار m bog'liq bo'lish, bog'lanish
 شاہکار m shoh'asar
 پانہدی m man, ta'qiq; عائد ہونا; ta'qiqianmoq
 دہریت ms dahriylik, xudoga ishonmaslik
 ڈھونڈنا o' qidirmoq, izlamoq
 منظوم she'riy uslubda yozilgan
 فرانس m (dan ko'p) burchlar, vazifalar
 ارکان m (dan ko'p) 1 asosiy qonun-qoidalar; 2 ko'ch a'zolar
 تخلیقات ms (dan ko'p) asarlar
 جستجو ms qidirish, izlash, harakat qilish
 تشخص tashxixus m o'zlik
 ذلیل zalil qabih, razil
 غور و فکر کو مبذول کرنا diqqat-e'tiborni qaratmoq
 احیا ahiya: m tiklanish; uyg'onish

ASOSIY DARSLIK VA O'QUV QO'LLANMALAR RO'YXATI

1. Abdurahmonova M.H. Urdu tili leksikologiyasi. T., 2009
2. Abdulhaq Qavaide-urdu. Dehli, 2004
3. Javed Ismat. Nai qavaide urdu. Dehli, 1985
4. Muhammadjonov R. Muhammadjonova V.A. Urdu tili darsligi.T., 1992
5. Gandi K. Yazikovaya politika v sovremennoy Indii. M., 1982
6. Shmelev D.D. Sovremenniy russkiy yazik. Leksika. M., 1977
7. Shanskiy N.M. Frazheologiya sovremennogo russkogo yazika. M., 1985
8. Shanskiy N.M. Leksikologiya sovremennogo russkogo yazika. M., 1972
9. T.Xolmirzaev, M.Xolmirzayeva. Urdu tili xrestomatiyasi.T.2005
10. Abdurahmonov G'. Qo'shma gap sintaksisi asoslari. -T.: 1958.
11. Azizov A.G'. O'zbek tilida shart va to'siqsiz ergash gaplar. -T.: 1955
12. Kamol F. Qo'shma gaplarga doir masalalar. -T.: 1955.
13. Barannikov A.P. Xindustani (urdu i xindi). -L.: 1934
14. Beloshapkova V.A. Sovremenniy russkiy yazik.Sintaksis. -M.: 1977
15. Vinogradov V.V. Osnovnie voprosi sintaksisa predlojeniya. Issledovaniya po russkoy grammatike. -M.: 1975
16. Guru K. Grammatika xindi. -Ch.1,2. -M.: 1957, 1962.
17. Kononov A.N. Grammatika sovremennogo literaturnogo uzbekskogo yazika. -M.-L.: 1960.
18. Lapteva O.A. Russkiy razgovorniy sintaksis. -M.: 1976.
19. Liperovskiy V.P. Sintaksis sovremennogo xindi. -M.: 1984.
20. Liperovskiy V.P. Slojnie predlojeniya v xindi. -M.: 1972.
21. Muhammadjonov R.Uchebnik yazika urdu. -T.: 1992.
22. Raspopov I.P. Ocherki po teorii sintaksisa. -Voronej.. 1973
23. Chernishev V.A. Sintaksis prostogo predlojeniya v xindi. -M.: 1965.
24. Shvedova N.Yu. Ocherki po sintaksisu russkoy rechi. -M.: 1960.
25. Amrita Pritam ke behtari:n afsa:ne. Ganjshakar Printers, Lahor, 1980
26. Munshayad ke tis muntakhab afsa:ne. Lahor, 1992

27. Eiva:ne Urdu ke muntakhab afsa:ne. Urdu Akadmi., Dehli, 1995
28. Saadat Hasan Manto, Shikari aoraten, Maktabaye Rangi:n, Dehli, 1997
29. Krishan Chandar, Dard ki: lehr, Star Pablikeyshanz, Dehli, 1992
30. Hamare pasandida afsane, Athar Parvez, Ejukeyshenal buk haus, Aligarh, 1982
31. Qeydi Rampuri, Tabassum, Ali Pres, Dehli, 1961
32. Ahmad Nadim Qasmi, Anchal, Idara Farogh Urdu, Dehli, 1962

Qo'shimcha adabiyotlar

33. Dimshits Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001
34. Yeryomina K.N. K probleme yazikovix kontaktov. M., 1980
35. Zveginsev V.A. Zamechaniya o leksicheskoy sinonimii. Voprosi teorii i istorii yazika. M., 1963
36. Kochergina V.A. Vvedenie v yazikoznanie. M., 1970 /Glava VI/.
37. Reformatskiy A.A. Vvedenie v yazikoznanie. M.,1967 /Glava II/.
38. Sovremenniy russkiy literaturniy yazik. M,1988 /Leksika i frazeologiya/.
39. Teoreticheskie problemi sovetskogo yazikoznaniya. M., 1968
40. Ulsiferov O.G. Uchebnik yazika xindi. (1,2 knigi). M., 2003
41. Barannikov A.P. Xindustani (xindi i urdu). M., 2000
42. Gorodnikova Kibirskhtis. Uchebnik yazika urdu.M., 2002
43. Davidova A.A. Uchebnik yazika urdu. M., 1973
44. Davidova A.A.Osnovnie sintaksicheskie funktsii prichastiya v urdu. M., 1973
45. Dimshis Z.M. Grammatika yazika urdu. M., 2001
46. Beskrovnii. V.S. Funktsionalnie stili xindi. M., 2001
47. Chernishev V.A. Sintaksis prostogo predlojeniya v xindi. M., 1970
48. Shomatov O.N. Xindi va urdu leksikologiyasi ocherki. T., 1990
49. Jmotova O.D. Glagolnie cherti infinitiva v xindi i urdu. (V.sb. yazik xindi. M., 1981g.)

50. Jmotova O.D. Imennie priznaki infinitiva v xindi i urdu. Muhamedjanov R.M. Otlagolnie slojnie glagoli v yazikax xindi i urdu. "Vostokovedenie". Inostrannie yaziki. T., 1984.

Lug'atlar:

51. Ibrohimov. A.P. Urduha-o'zbekcha mushtarak so'zlar lug'ati. T., 2000
52. Urdu-russkiy slovar (pod redaksiey Ansari). M., 1985
53. Russko-urdu slovar (pod redaksiey Beskrovnoy). M., 1969
54. Xolmirzaev T. Urduha -o'zbekcha lug'at. Islomobod, 2003

MUNDARIJA:

KIRISH	3
1-dars	4
2-dars	6
3-dars	8
4-dars	10
5-dars	12
6-dars	13
7-dars	15
8-dars	17
9-dars	18
10-dars	19
11-dars	24
12-dars	26
13-dars	28
14-dars	30
15-dars	32
16-dars	33
17-dars	37
18-dars	39
19-dars	40
20-dars	42
21-dars	44
22-dars	45
23-dars	47
GLOSSARIY	50
ADABIYOTLAR RO'YXATI	74

Qaydlar uchun:

T.X.XOLMIRZAYEV

URDU TILI

**O'quv qo'llanma
(3-kurs uchun)**

Mas'ul muharrir:

*Abdurahmonova M.H. «Janubiy Osiyo tillari» kafedrası
dotsenti, filologiya fanlari nomzodi*

Tuzuvchi:

Xolmirzayev T.X. filologiya fanlari doktori, dotsent

Taqrizchilar:

*Obidov B. Beruniy nomli sharqshunoslik ilmiy tadqiqot instituti
katta ilmiy xodimi, tarix fanlar nomzodi;*

*Nurmatov S.S. «Janubiy Osiyo tillari» kafedrası
katta o'qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi*

Tex.muharrir:

M.M. ZARIFOV

Komp.verstkasi:

D.ARIFJONOVA

Toshkent davlat sharqshunoslik institutining O'quv – uslubiy
kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.
(Bayonnoma№1. 13.11.2009)

Bosishga ruxsat etildi 18.12.2013.
Bichimi 60x84 1/16 Shartli 5,0 b.t. 50 nusxada bosildi.